

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198863

UNIVERSAL
LIBRARY

ಗ ದಾ ಯು ದ್ಧ ನಾ ಟ ಕಂ

“ಶ್ರೀ”

ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘ
ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜು, ಬೆಂಗಳೂರು

೧೯೩೦

ವಿಜ್ಞಾನ

ಈಗ್ಗೆ ಸುಮಾರು ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ, ಎಂದರೆ ೧೯೨೫ ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಸಂಘದವರು ಒಂದು ನಾಟಕ ವನ್ನು ಆಡಬೇಕೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಲು ಆಗ ಆ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಮ|| ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ರನ್ನನ "ಗದಾಯುದ್ಧ" ವನ್ನು ನಾಟಕ ರೂಪಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಅದನ್ನು ಆ ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯರು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘದವರು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಇಬ್ಬರೂ ನೇರಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕೆಲವು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಭಿನಯಿಸಿದರು.

"ಗದಾಯುದ್ಧ"ವು ಒಂದು 'ರಸ ಘಟ್ಟ'; ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರೆಯೆಂಬ ಕಸವು ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ತೆಗೆದು ಹಾಕಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಉಳಿದ ಕಾವ್ಯವು ಎಂಥ ರಸಾಯನವಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು 'ಗದಾಯುದ್ಧ ನಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು". ಇದು ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರಿಗೂ ದೊರೆಯುವಂತಾಗಲೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘವು ಇದನ್ನು "ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ"ದ ಎಂಟನೆಯ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಇದು ಈ ವರ್ಷದ ಇಂಟರ್‌ಮೀಡಿಯೆಟ್ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈಗ ಹೀಗೆ ಪುಸ್ತಕರೂಪವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಇದನ್ನು ವ್ಯಾಸಂಗ ಮಾಡುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಲೆಂದು ಮುಂದೆ "ರನ್ನಕವಿಪುಶಸ್ತಿ"ಯಿಂದಲೂ "ಕವಿಚರಿತೆ"ಯಿಂದಲೂ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಒಂದು "ಕವಿಕಾವ್ಯ ಪುಶಸ್ತಿ"ಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನೇರಿಸಿದೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕ ಪೀಠಿಕೆಗಳನ್ನು ಈ ರೂಪಕ್ಕೆ ತಂದು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಲು ನೆರವಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು, ಪ್ರಾಕ್ತನ

ವಿಮರ್ಶಾ ವಿಚಕ್ಷಣ ರಾವ್ ಬಹದ್ದೂರ್ ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಮತ್ತು "ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಸಂಘ"ದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಇವರಿಗೂ, ಇದನ್ನು ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕವಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ, ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘವು ಕೃತಜ್ಞವಾಗಿದೆ.

ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜು }
ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೩೦ }

ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘ

ಶುದ್ಧಿ ಪತ್ರ

ಪುಟ	ಪದ್ಯ	ಪಾಠ	ಅಶುದ್ಧ	ಶುದ್ಧ
೫	ಲ	೪	ಮನ್ರಿ ಸಿ	ಮನ್ರಿ ಸಿ
೧೮	೭೧	೩	ಮರುಳನೊ	ಮರುಳೆಯೊ
೨೭	೧೦೬	೨	ಉಯಿದನೊ	ಉಳಿದನೊ
೨೯	೧೧೫	೨	ದುರ್ಯೋಧನಾಂಕನನೆ	ದುರ್ಯೋಧನಾಂಕನನೆ
೩೧	೧೨೧	೪	ಕೌರವಮಲ್ಲಂ	ಕೌರವಭೀಮಂ
೩೭	೧೪೪	೨	ಪಿಡಿದುದಂ ಸಲೆ	ಪಿಡಿದುದಂ ಪಿಡಿದಂ ಸಲೆ
೩೮	೧೪೪	೪	ಅಣ್ಣುಗುಂದದೆನಲಾ	ಅಣ್ಣುಗುಂದನೆ ದಲಾ

ಶ್ರೀ ಕವಿರತ್ನ ರನ್ನ

ರಸಿಕರೊಳಗೆ ಚಿನ್ನ, ಕವಿಜನದೊಳು ರನ್ನ,
ವಿಶದ ವಿಜ್ಞಾನ ಸಂಪನ್ನ |
ವಸುಧೇಶ ಸಭೆಯ ಪಂಡಿತರೊಳು ಸನ್ಮಾನ್ಯ,
ಕುಶಲಿ ಕವಿರನ್ನ ನೀ ಧನ್ಯ ||

* * *

ಸಾಹಸಭೀಮನ ಸಾಹಸ ವರ್ಣನೆ
ಯೂಹಿಸೆ ಕನ್ನಡನಾಡ |
ಆಹವಮಲ್ಲರ ವಾರಿದ ಸಾಹಸೋ
ತ್ಸಾಹ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ರನ್ನ ! ||

(ಮ|| ಎಲ್. ಗುಂಡಪ್ಪನವರಿಂದ)

ಕವಿಕಾವ್ಯ ಪ್ರಶಸ್ತಿ

ರನ್ನನು ಸರಸ್ವತಿಯ ರನ್ನನು. ಆತನ ನಿಸರ್ಗ ಕವಿತಾ ಪ್ರಭಾವ ದೊಡನೆ, ಒಳ್ಳೆಯ ಶಿಕ್ಷೆಯೂ ಆತನಿಗೆ ಲಭಿಸಿತು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಮುನ್ನುಡಿ ದನು. ಆ ಕಾಲದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜರಲ್ಲಿಯೂ ಗಣ್ಯನಾಗಿ, ಆಶ್ರಯವನ್ನೂ ಬಿರುದುಗಳನ್ನೂ ಪಡೆ ದನು. 'ಅಜಿತಪುರಾಣ'ವೆಂಬ ಧಾರ್ಮಿಕ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೂ, 'ಸಾಹಸ ಭೀಮ ವಿಜಯ' * ಎಂಬ ಲೌಕಿಕ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. 'ಪರಶುರಾಮ ಚರಿತೆ' ಎಂಬ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥ ವನುಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಈ ಮೂರು ಗ್ರಂಥ ಗಳನ್ನೂ "ರತ್ನತ್ರಯ"ಗಳೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅಜಿತಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮತವಾದ ಜೈನ ಮತವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ರನ್ನನ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಅವಕಾಶವಾಗಲಿಲ್ಲ. ವಿಷಯವೂ ಮತಾಭಿಮಾನಿಗಳಲ್ಲದವರಿಗೆ ಅಷ್ಟು ರುಚಿಸಲಾರದು. ಸಾಹಸ ಭೀಮ ವಿಜಯದಲ್ಲಾದರೋ ಸರ್ವರಿಗೂ ಅದರಣೀಯವಾದ ಮಹ ತ್ವಾದ ಕಥೆಯೂ, ಮಹಾ ವೀರನಾಯಕರೂ, ರಸೋತ್ಪಾದನೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳೂ, ಸಂಪನ, ಭಟ್ಟನಾರಾಯಣನ, ಒಂದುವೇಳೆ ಭಾಸನ ಪ್ರೇರಣೆಯೂ ಒದಗಿ, ರನ್ನನ ಪ್ರತಿಭೆ ಉಕ್ಕಿ ಹರಿದು, ಬಹುಶಃ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪರಮೋತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಕಾವ್ಯರತ್ನವಾಗಿ ಫಲಿಸಿರುವುದು. ಇದರ ನಾಟಕ ಸಂವಿಧಾನವೂ, ದುರ್ರೋಧನ ಪಾತ್ರಕಲ್ಪನೆಯೂ,

* ಸಾಹಸಭೀಮವಿಜಯದ ಆಶ್ವಾಸಗಳ ಕಡೆಯ ಗದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ "ಚಾಳುಕ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೀ ಸಾಹಸಭೀಮ ವಿಜಯ"ವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇದೇ ಚಕ್ರೇಶ್ವರಚರಿತೆ ಎಂದು ರನ್ನನು ಹೇಳಿರುವ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಸಮಯೋಚಿತವಾದ ಭಾವಗಳೂ, ರಸಪ್ರವಾಹವೂ, ಶೈಲಿಯೂ ಅದ್ವಿತೀಯವಾಗಿರುವುವು. ಮೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸುಲಭನಲ್ಲದ ಎಂತಹ ವನಾದರೂ ಈ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆರಗಾಗಿ, ಇಂತಹ ಕವಿಯನ್ನೂ, ಇಂತಹ ಕಾವ್ಯವನ್ನೂ ಪಡೆದಿರುವ ಕನ್ನಡವು ಧನ್ಯವೆಂದು ಹೇಳದಿರಲಾರನು. ರನ್ನನ ಕೃತಿ ರತ್ನವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವವನಿಗೆ ಎದೆ ಎಷ್ಟು? ಎಂದು ಕವಿ ಮೂದಲಿಸಿರುವುದು ಕೇವಲ ಗರ್ವದ ಮಾತಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಕಾವ್ಯವೆನ್ನಿಸುವುದು.

ಆದರೂ ಈ ಕಾಲದ ವಾಚಕರು ಇಂತಹ ಉತ್ತಮ ಕವಿಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದುವಾಗ ಕೂಡ ಸ್ವಲ್ಪ ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡುವುದು ಅವರ ಕರ್ತವ್ಯ. ನಾವು ಬಹುಮಾಸಿಸತಕ್ಕ ಪುರುಷನು ರನ್ನ ಪಂಡಿತನಲ್ಲ, ರನ್ನ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯಲ್ಲ, ರನ್ನ ಕವಿ. ಸಾಹಿತ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ಮತಸಿದ್ಧಾಂತ ಮುಂತಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಾನುಗುಣವಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ರುಚಿಯೂ ಬದಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಸ್ವಭಾವ. ಒಂದು ರುಚಿಗೆ, ಒಂದು ಶ್ರದ್ಧೆಗೆ ಹಿತವಾದ ಎಷಯ ಮತ್ತೊಂದು ರುಚಿಗೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಶ್ರದ್ಧೆಗೆ ಹಿತವಾಗದಿರಬಹುದು. ರನ್ನನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸುಂದರವಾದ, ಮತ್ತೊಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಸುಂದರವಲ್ಲದ, ಅಂಶಗಳಿರಬಹುದು. ಪುಪಂಜದ ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರನಾದ ಯಾವ ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಕುಂದು ಕೊರತೆಗಳಿಲ್ಲವೆಂದಾಗಲಿ, ಕಲಾ ಸೌಂದರ್ಯದ ಎಷಯದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ತಿಳಿವಳಿಕೆಗಳಿಲ್ಲವೆಂದಾಗಲಿ, ಸರಿಯಾಗಿರುವ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕವಿತಾ ಶಕ್ತಿ, ತನ್ನ ಗುರಿಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟಿರುವುದೆಂದಾಗಲಿ ಸಾಧಿಸುವುದು ಮೂಢಭಕ್ತಿ. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವುದು ಅಭಿಮಾನವಲ್ಲ, ಸತ್ಯ.

ಆದುದರಿಂದ ರನ್ನನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿ ; ರನ್ನನನ್ನೂ ಬಿಡದೆ ವಿಮರ್ಶೆಮಾಡಿ. ಆತನ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿ ಎಷ್ಟು? ಆತನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುವ ಲೋಕ ಯಾವುದು? ಆದರ ಸೌಂದರ್ಯ, ಅದರ ಘನತೆ ಏನು? ಆತನು

ಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿ ಕಡೆದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಯಾರು? ಅವರ ಜೀವ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ, ಅವರ ಮಾನುಷಾಮಾನುಷ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮ್ಯಕ್ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ? ಆತನ ಭಾವಗಳು, ಬೋಧನೆಗಳು, ಧರ್ಮತತ್ತ್ವಗಳು ಯಾವುವು? ಅವು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸರ್ವ ಸಮ್ಯತವಾದುವು? ಉತ್ಸಾಹ ಜನಕವಾದುವು? ನಮಗೂ ಆತನಿಗೂ ಎಷ್ಟು ದೂರ ಸಮಾನ ದೃಷ್ಟಿ? ಎಲ್ಲಿ ನಾವೂ ಆತನೂ ಒಡೆಯಬೇಕಾದೀತು? ಆತನ ಕಾವ್ಯಸಿರೂಪಣೆಯು ಕ್ರಮ ವೇನು? ಆಕಾರವೇನು, ಆತ್ಮವೇನು? ರೀತಿಯೇನು, ಶೈಲಿಯೇನು? ಕನ್ನಡದ ಬಗೆಯೇನು, ಸೊಬಗೇನು, ಇಂಪೇನು, ಸೊಂಪೇನು? ರನ್ನ ನನ್ನೂ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿ, ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿ ಚಳ್ಳು ತೂರಿ, ಕಾಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಿ—ಸಾಪಿತ್ಯಕಲಾ ಪುತ್ರರ ಆತ್ಮವುಷ್ಟಿಗಾಗಿ.

—(ರನ್ನಕವಿಪ್ರಶಸ್ತಿ; ಮುನ್ನುಡಿ, ಪುಟ ೪-೬)

ಈತನು ಅಜಿತಪುರಾಣವನ್ನೂ ಸಾಹಸಭೀಮವಿಜಯವನ್ನೂ ರನ್ನ ರನ್ನ ಕಂದವೆಂಬ ಒಂದು ನಿಘಂಟುವನ್ನೂ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಅಜಿತಪುರಾಣದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ—

ಕರಮೆಸೆದುವು ರತ್ನತ್ರಯ | ಪರಿಕಲ್ಪದೆ ಪರಶುರಾಮಚರಿತಂ ಚಕ್ರೇ |

ಶ್ವರಚರಿತಮಜಿತಾರ್ಥೇ | ಶ್ವರಚರಿತಂ ರತ್ನನಂದೆ ಭುವನತ್ರಯದೊಳ್ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಿಂದ ಈತನು ಪರಶುರಾಮಚರಿತ, ಚಕ್ರೇಶ್ವರಚರಿತ, ಎಂಬ ಬೇರೆ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಹ ಬರೆದ ಹಾಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಸಾಹಸಭೀಮವಿಜಯದಲ್ಲಿಯೂ “ಗಂಗಮಂಡಲಚಕ್ರೇಶ್ವರಕಟಕೋತ್ತಮನಾಯಕವಿರಚನೆಯಿಸಸರ್ವೋತ್ತಮಾದಂ ರತ್ನಂ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈತನ ಚಕ್ರೇಶ್ವರಚರಿತೆ ಗಂಗರಾಜನ ಸೇನಾನಾಯಕನಾದ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪೋಷಕನಾದ ಚಾವುಂಡರಾಯನ ವಿಷಯವಾದ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಪರಶುರಾಮ ಚರಿತವೂ ಚಕ್ರೇಶ್ವರಚರಿತವೂ ನಮಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಈ ಕವಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇವನ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಈ ಸಂಗತಿಗಳು ತಿಳಿಯುತ್ತವೆ:—

ಈತನು ಜೈನಕವಿ ; ಬೆಳುಗರೆ ನಾಡಿನಲ್ಲಿರುವ ಬೆಳುಗಲಿ ಏನೂಂ ನಲ್ಲಿಯ ಜಂಬುಖಂಡಿ ಎಪ್ಪತ್ತರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮುದುವೊಳಲ್ಲಿ ಸಾಮ್ಯಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ (೯೪೯) ಹುಟ್ಟಿದನು ; ಬಳಿಗಾರಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನು. ಈತನ ತಾಯಿ ಅಬ್ಬಲಬ್ಬೆ ; ತಂದೆ ಜಿನವಲ್ಲಭೇಂದ್ರ ; ಸಹೋದರರು ದೃಢಬಾಹು, ರೇಚಣ, ಪೂರಯ್ಯ ; ಹೆಂಡತಿಯರು ಜಕ್ಕಿ, ಕಾಂತಿ ; ಮಗ ರಾಯ ; ಮಗಳು ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆ. ಇವನ ಗುರು ಅಜಿತಸೇನಾಚಾರ್ಯ¹ ; ಸ್ವಾಮಿ ಚಾವುಂಡರಾಯ. ಇವನಿಗೆ ತೈಲಪನು (೯೭೩-೯೯೭) ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು.² ಈತನು ಮೊದಲು ಸಾಮಂತರಲ್ಲಿಯೂ ಮಂಡಲೇಶ್ವರರಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದು ಬಳಿಕ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯನಲ್ಲಿ (೯೯೭-೧೦೦೯) “ ಉದಯಪರಂ ಪರಿಯ ” ನ್ನು ಹೊಂದಿದನು ; ಕನಕದಂಡ, ಚಾಮರ, ಆನೆ, ಭತ್ತ ಮೊದಲಾದ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಅಜಿತಪುರಾಣವನ್ನು ಶಕ ೯೧೫ ನೆಯ ವಿಜಯವರ್ಷದಲ್ಲಿ—ಎಂದರೆ ಕ್ರಿ. ಶ. ೯೯೩ ರಲ್ಲಿ—ಬರೆದನು.

ಈತನಿಗೆ ಕವಿರತ್ನ, ಅಭಿನವಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಕವಿಕುಂಜರಾಂಕುಶ, ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಉಭಯಕವಿ, ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳಿಂಟು. ಅಲ್ಲದೆ—

ಕವಿಮುಖಚಂದ್ರಂ ಕವಿಚ | ಕ್ರವರ್ತಿ ಕವಿರಾಜಶೇಖರಂ ಕವಿರಾಜಂ |

ಕವಿಜನಚೂಡಾರತ್ನಂ | ಕವಿತಲಕಂ ಕವಿಚತುರ್ಮುಖಂ ಕವಿರತ್ನಂ ||

ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಇತರ ಬಿರುದುಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ.

ಈತನು ತನಗೆ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಪನನ್ನೂ ಹೊನ್ನನನ್ನೂ

1. ಈತನೇ ಚಾವುಂಡರಾಯನಿಗೂ ಮೊದಲನೆಯ ನಾಗವರ್ಮನಿಗೂ ಗುರು.
2. ಪಡೆಯೆಡೆಯ ಕಡೆಯ ಬದವರ್ | ಕುಡೆ ಪಡೆದನೊ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೊಳ್ ತೈಲಪನೊಳ್ |
ಪಡೆದಂ ಮಹಿಮೋನ್ನತಿಯಂ | ಪಡೆದಂ ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿವೆಸರಂ ರನ್ನಂ ||
ಇನ್ನನೂ ಈಯಂಕವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಜನ್ನನ ಚರಿತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ.

ಹೊಗಳಿ ಅವರ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ತನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಹೀಗೆ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.—ಪಂಪನಿಂದ ‘ವಂಗ್ವಿಭವೋನ್ನತಿ ನೆಗೆಬ್ಬಿದು.’ ‘ಅವನ ಗುಣದೊಳಗೆನಿದಿದರ್’ ಉಭಯ ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೂ (ಹೊನ್ನ) ಅಭಿನವಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೂ (ತಾಸು) ಸಮಾನರುಂಟೇ? ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿತಾಗುಣಾರಣ್ಯ (ಪಂಪ), ಕವಿರತ್ನ, ಇವರಿಬ್ಬರೇ ಪುಣ್ಯವಂತರು; ಇವರಿಬ್ಬರೇ ಕೃತಾರ್ಥರು. ಆದಿಪುರಾಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದುದರಿಂದ ಪಂಪನು ದ್ವಿಜವಂಶಧ್ವಜವಾದನು. ಆಜಿತಪುರಾಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದುದರಿಂದ ರಸ್ತೆನು ಮೈತ್ಯವಂಶಧ್ವಜವಾದನು. ಹಿಂದೆ ಪಂಪನೂ ಮೊನ್ನೆನೂ ರಟ್ಟರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದರು; ಉಭಯಕವಿಯಾದ ಕವಿರತ್ನನು ಚಾಳುಕ್ಯರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದನು.

—(ಕವಿಚರಿತ, ಸಂಪುಟ ೧, ಪುಟ ೬೨-೬೩)

ರನ್ನನು ‘ಗದಾಯುದ್ಧ’ದ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು ‘ಪಂಪ ಭಾರತ’ದ ಹದಿ ಮೂರನೆಯ ಅಶ್ವಾಸದ * ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಕಾರಣಗಳುಂಟು.

ಪಂಪ-ರನ್ನ ‘ಮಹಾಭಾರತ’ದ ಕಥೆಗೂ ‘ಪಂಪಭಾರತ’ದ ಕಥೆಗೂ ಅನೇಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿವೆ. ಹಾಗೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವ ಕಡೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ರನ್ನನು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಪಂಪನ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ. ‘ಗದಾಯುದ್ಧ’ದ ಕಥಾಭಾಗವು ಸ್ವಲ್ಪ; ಅದರಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾಲೆಲ್ಲಾ ‘ಮಹಾಭಾರತ’ದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ‘ಗದಾಯುದ್ಧ’ದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹೃದಯ ವಿದ್ರಾವಕವಾದ ಪ್ರಲಾಪಗಳಿಗೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವುಳ್ಳ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗೂ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ನಾವು ‘ಪಂಪ ಭಾರತ’ದ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಅಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಣುವುದು.

. . .

ಗದಾಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಸವತ್ತಾದ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಪಂಪನು

* ‘ಗದಾಯುದ್ಧ’ದ ಕೊನೆಯ ಅಶ್ವಾಸಕ್ಕೂ ‘ಪಂಪ ಭಾರತ’ದ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಶ್ವಾಸಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆ; ಆದರೆ ಇದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ.

ಕಾರಣವಾಗಿರುವಂತೆ ಈ ಭಾಗಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲಿ ರನ್ನನ ಕೈವಾಡವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಸಂಪಾದಿಸಿಟ್ಟ ವಸ್ತುವಿನ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಅದನ್ನು ಸದುಪಯೋಗಪಡಿಸಿ ಅಭಿಸೃದ್ಧಿ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಒಂದು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬೇಕು ; ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಪಂಪನನ್ನು ಓದಿದ ಕವಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ರನ್ನರಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತಾ.

ರನ್ನನು ಪಂಪನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿರುವನೆಂದು ಮತ್ತೊಬ್ಬರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕು. ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಏನು ಹಾಸಿ? 'ಪಂಪಭಾರತ' ದಿಂದ ರನ್ನನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರಬಹುದಾದ ಅಂಶವು ಎಷ್ಟೆಂದು ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡಿದರೆ ಸುಮಾರು ಹದಿನೈದು ಪದ್ಯಗಳಿಗೂ ಐದು ವಚನ ಖಂಡಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಲಾರದು. ವಚನಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಣಿಸಿದರೆ ಸುಮಾರು ೫೭೫ ಪದ್ಯಗಳಿರುವ 'ಗದಾಯುದ್ಧ'ದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಇಪ್ಪತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಗದ್ಯ ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಆಕರವು ಹೆರರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ 'ಗದಾಯುದ್ಧ'ವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅಪವಾದವು ತಟ್ಟಿದಂತಾಗುವುದೇ? ಅದರ ಕವಿತೆಯ ಸವಿಯೆಲ್ಲ ಹುಳಿಯಾಗಿ ಹೋಗುವುದೇ? ಈ ಇಪ್ಪತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಪದ್ಯ ವಚನಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ರನ್ನನ ಕೀರ್ತಿ ಸ್ತಂಭವು ನಿಂತಿದೆಯೇ? ಇದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತೆಗೆದು ಹಾಕಿದರೂ 'ಗದಾಯುದ್ಧವು' ಮೊದಲಿನಷ್ಟೇ ಜೀನ್ಮಾಗಿ ಬೆಳಗುವುದಿಲ್ಲವೇ?

ಈ ದೋಷಾರೋಪವು 'ಗದಾಯುದ್ಧ'ವೊಂದಕ್ಕೇ ತಗಲುವುದಿಲ್ಲ. ರನ್ನನನ್ನು ಕೃತಿಜೋರನೆಂದು ಕರೆದರೆ ಪಂಪನಿಗೂ ಅದೇ ಹೆಸರಿಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

—(ರನ್ನಕವಿಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಪುಟಗಳು ೮೪, ೨೩೩, ೯೧-೯೨)

ಗದಾಯುದ್ಧ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ದುರ್ಯೋಧನನ ಚರಿತ್ರವು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಡಮೂಡಿದೆಯೋ ಅಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಭೀಮಸೇನ ಗದಾಯುದ್ಧದ ಚರಿತ್ರವು ಒಡಮೂಡುತ್ತಾ. ಭೀಮನು ಯುಕ್ತ ನಾಯಕರು ಯುಕ್ತ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡುವ ಆವೇಶದ ಮೂರ್ತಿಯೆಂದು ಮಾತ್ರ ತೋರುವಂತಾಗಿದೆ.

ಭೀಮಸೇನನ ಇತರ ಉದಾತ್ತ ಗುಣಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕವಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸಂದರ್ಭಗಳೇ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ದುರ್ಯೋಧನನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಕವಿಯು ಒಲು ಸೊಗಸಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವನು. ಉದಾತ್ತ ಮಾನವೋಚಿತವಾದ ಆತನ ಹಲವು ಗುಣಗಳನ್ನು ಕವಿಯು ಮೆಚ್ಚಿ ಹೊಗಳಿರುವನು. ಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಭೀಮಸೇನನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದರೂ ದುರ್ಯೋಧನನ ಉದಾತ್ತತೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ತೋರ್ಪಡಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ಸೋಲು ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಒಳಿತಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದೂ, ಸೋಲು ಬಂದರೂ ನೆಲದಮೇಲೆ ಹೊರಳಾಡುತ್ತ ವೈರಿಯಿಂದ ಒದೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಬಿಡುವ ದುರ್ದಶೆಯು ಬರಬಾರದಾಗಿತ್ತೆಂದೂ ಎನಿಸುವಂತೆ ನಮ್ಮ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ಕವಿಯು ದುರ್ಯೋಧನನ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆದಿರುವನು. ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಭೀಮಸೇನನು ಕೇವಲ ಧೀರೋದ್ಧತನಾಯಕನೇ ಎಂದು ಮೊದಲಿಂದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ದುರ್ಯೋಧನನು ನಡು ನಡುವೆ ಧೀರೋದ್ಧತತೆಯ ಗಡಿಯನ್ನು ದಾಟಿ ಧೀರೋದಾತ್ತನಂತೆ ತೋರುತ್ತಾನೆ. ಧೀರೋದಾತ್ತತೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಒಡಮೂಡದಿದ್ದರೂ ಆತನು ಧೀರೋದಾತ್ತ ಕಲ್ಪನೆಂದೆನಿಸುವಂತೆ ಕವಿಯು ಆತನ ಚರಿತ್ರವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವನೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

. . .

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣದಿಂದ, ಸಂವಿಧಾನರೀತಿಯಿಂದ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯದಿಂದ, ರಸಪೋಷಕತ್ವದಿಂದ ಕೌರವನೇ ಮೇಲ್ಗೈಯಾಗಿರುವನು. ಮೇಲಾಗಿ, ಭೀಮಸೇನನು ನಮ್ಮ ಆವಗಾಹನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಮಾತ್ರವೇ ಇರುವನು. ಪುಸ್ತಾವನಾರೂಪವಾದ ದ್ರಾಪದೀ ಭೀಮಸೇನರ ಸಂವಾದ, ಕೌರವನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣದಿರಲು ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರ, ಗಾಂಧಾರಿಯರ ಬೀಡಿನ ಪುವೇಶ, ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಸರ್ವಹಣೋತ್ಸುಕತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಪೀರೋಕ್ತಿಗಳು, ಮೈತ್ರಂಪಾಯನ ಸರೋವರ ಸಮುಖದಲ್ಲಿ ಕೌರವನ ಮೂದಲಿ,

ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವ ಗದಾಯುದ್ಧ—ಈ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಭೀಮನನ್ನು ನಾವು ನೋಡುವೆವು.

ದುರ್ರೋಧನನಾದರೂ ಮೊದಲಿಂದ ಕೊನೆಯವರಿಗೂ ನಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಟ್ಟು ವ್ಯಕ್ತಿ ನೈತಿಷ್ಟ್ಯದಿಂದ ನಮ್ಮ ಆತ್ಮೀಯತೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವನು. ಅವನ ಉದಾತ್ತತೆಯನ್ನು ಕಂಡ ನಾವು ಸಿಂಹಾವಲೋಕನ ಕ್ರಮದಿಂದ ಸಿಂಹವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ 'ಮುಳಿಸಿಂ ಸಂಜೆಕ್ಕಿ ಕೊಂಡ' ಇತ್ಯಾದಿ ದುರ್ನಯಗಳನ್ನು ಮರೆಯುವೆವು. ಕೌರವನು ಮಡಿದಮೇಲೆ ಪೇಣೇ ಸಂಹಾರ, ಶೃಂಗಾರ ಪೋಷಕ ವಾದ ಭೀಮ ಕೃತ ದ್ರೌಪದೀ ಸೌಂದರ್ಯವರ್ಣನೆ, ದ್ರೌಪದೀ ಭೀಮ ಸೇನರ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ, ಈ ಪಾಂಡವರ ಅಭ್ಯುದಯಗಳು ನಡೆಯುವುವು ; ಮಾತ್ರ ನಾವು ಈ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಲಾರೆವು. ಕೌರವನ ಊರುಭಂಗ, ಮಕುಟಭಂಗಗಳಿಂದ ದುಃಖಗೊಂಡ ನಾವು, ಭೀಮನ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಹೇಗೆತಾನೇ ನೋಡಬಲ್ಲೆವು? ತೊಡೆ ಮುರಿದು ಕಿರೀಟ ವನ್ನೊಡೆದ ಭೀಮನು ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಕಾರುತ್ತ ಹೆಕ್ಕಳಿಸಿ ಕೌರವನ ಇರವನ್ನು ದ್ರೌಪದಿಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿರಲು (೮-೪೫) ಸಹನೆಯ ಕಟ್ಟು ಮುರಿದು, ದುಃಖದ ಮೇರೆ ವಾರಲು, ಬಲದೇವನು ದ್ವಾರವತಿಗೆ ಹೋದಂತೆ ನಾವೂ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಹೋಗಿಬಿಡುವೆವು. ಮುಂದೆ ಏನು ನಡೆಯುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಕುತೂಹಲವು ಕೂಡ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

—(ರನ್ನಕವ್ಯಶಸ್ತ; ಪುಟಗಳು ೧೧೬, ೧೩೩-೪)

ಭಾರತದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಕೆಲವು ಘಟನೆಗಳು ರನ್ನನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳಾವುವೆಂದರೆ:— ದುರ್ಯೋಧನನು ತನ್ನ ಅಪಜಯದಿಂದ ಬಿಸ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಾಗಿ ಗದಾ ಯುದ್ಧವು ದ್ರೋಣನನ್ನೂ, ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನನ್ನೂ ಹಳಿಯುವುದು; ರುದ್ರನಾಟಕ ಸಂಜಯನು ಅವರ ಕರ್ತವ್ಯಪರಾಯಣತೆಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ ಭೀಮಾರ್ಜುನರ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಹೊಗಳುವುದು; ದುರ್ಯೋಧನನು ಕೋವೋದ್ವೀಪಿತನಾಗಿ ಕೃಷ್ಣ

ನನ್ನೂ ಭೀಮಾರ್ಜುನರನ್ನೂ ಸಿಂಧಿಸುವುದು ; ದುರ್ಯೋಧನನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಸಂತೈಸಲು, ಅವನ ವೃದ್ಧ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳು ರಣ ಭೂಮಿಗೆ ಬರುವುದು ; ಪಾಂಡವರೊಡನೆ ಸಂಧಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅವರು ಅವನಿಗೆ ಬೋಧಿಸುವುದು ; ಅವನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸದೆ ಇರಲು ಭೀಷ್ಮರ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನಾದರೂ ಕೇಳಿ, ಮುಂದಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸೆಂದೂ ಅವರು ಉಪದೇಶಿಸುವುದು ; ದುರ್ಯೋಧನನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಭೀಷ್ಮರಡೆಗೆ ಹೊರಡುವುದು ; ದ್ರೋಣ, ಅಭಿಮನ್ಯು, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ದುಶ್ಯಾಸನ, ಕರ್ಣ ಇವರ ಪೃತದೇಹಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಅವನು ಪ್ರಲಾಸಿಸುವುದು ; ಸಂಧಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಭೀಷ್ಮರು ಉಪದೇಶಿಸಿದರೂ ಅವನು ಒಪ್ಪದೆ ಹೋಗುವುದು ; ಕೊನೆಗೆ ಬಲರಾಮಾದಿಗಳು ಬರುವವರೆಗಾದರೂ ಅವನು ಮೈಶಂಪಾಯನ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂದು ಅವರು ಬೋಧಿಸಿ ಜಲಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುವುದು ; ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ಸಿಂಧಿಸುವುದು ; ಕೊನೆಗೆ ಭೀಮನಿಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವಾಗುವುದು—ಇವುಗಳು ಭಾರತದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಘಟನೆಗಳು.

ರಸ್ತೆ ಸು ಅವುಗಳನ್ನು ಮನೋಚ್ಛವಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಪರಿಣಾಮವೆಂಥದು ? ಗದಾಯುದ್ಧದ ದುರ್ಯೋಧನನು ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಮಹಾಕವಿಯ ವಿಷಾದಾಂತ ನಾಟಕಗಳ ನಾಯಕನನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಲುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ ದಿಂದ ಕಥೆಯ ಸಂವಿಧಾನವು ನಾಟಕ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಅಗ್ಗಲೆಯನಾದ ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಮಹಾಕವಿಯು ಬರೆದಿರುವ ವಿಷಾದಾಂತ ನಾಟಕಗಳ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಹೋಲುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವುದೇ ಆ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಫಲ.

“ ಗದಾಯುದ್ಧ ”ವು ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯವಾದರೂ ಅದೊಂದು ಮಹಾ ದುಃಖಾಂತ ನಾಟಕ. ಅದರ ಕೊನೆಯ ಅಂಕದ ಕೊನೆಯ ದೃಶ್ಯವೇ ಕಾರವನ ಮೈಮೆ ಮಯನಾದ ಮರಣ.

ಕವಿಕುಲ ಶಿರೋಮಣಿಯು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಲದೇಶಾತೀತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕಲ್ಪನಾ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಪ್ನ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ವೈಶಂಪಾಯನ ಸರೋವರದ ತೀರದೆಡೆಗೆ ತೇಲಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವನು. ಕಣ್ಣೆರೆದು ನೋಡಿದರೆ ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದಿನ ನೀಲ ಗಗನ! ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದಿನ ಪವಿತ್ರತಮ ರಮಣೀಯ ವಾತಾವರಣ! ವನಾವೃತವಾದ ಬಂಧುರ ವೈಶಂಪಾಯನ ಕನುಲಾಕರ! ಪಶ್ಚಿಮ ಗಗನಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವ ರವಿಯು ವ್ಯಸನ ಸೂಚಕವಾದರೂ ಅತಿ ಪ್ರಕಾಶವಾದ ಸಂಜೆಗೆಂಪನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿರುವನು. ದ್ವಾಪರ ಯುಗದ ಶಾಂತಿ ಯುಕ್ತವಾದ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲ! ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಾಯಂಕಾಲವು ಮೌನ ಪ್ರತಾಪಾರಿಯಾದರೂ ಇಂದು ವೈಶಂಪಾಯನ ಕೊಳದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಇರದ ಅತಿಶಯ ನೀರವತೆ. ಮಸಣ ಮೌನ ವೆಂದರೂ ಎನ್ನಬಹುದು. ಇದೇನು ಕೊಳದ ನೀರು ಬಗ್ಗಡವಾಗಿದೆ! ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ಸರಸ್ವಿನಲ್ಲಿ ಕಲಕಲರವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಜಲ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಒಂದಾದರೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ; ಒಂದರ ಕೊರಲ ದನಿಯಾದರೂ ಕೇಳಿಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಗಭೀರ ಸಿಃಶಬ್ದತೆ! ಇದೇನು ಸರಸ್ವತದ ಕೋಮಲವಾದ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳು ಮುರಿದುಬಿದ್ದಿವೆ! ಕಾಡು ಕೋಣಗಳ ಹೋರಾಟವೆನ್ನಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ಗೊರಸಿನ ಗುರುತಿಲ್ಲ. ತೀರದ ಹಸುರಿನ ಹಾಸಿಗೆಯು ಯಾವುದೋ ಘಾತದಿಂದ ಬಾಡಿ ಸೊರಗಿದಂತಿದೆ. ನೋಟಕನು ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಮನುಷ್ಯರ ಪಾದಗಳ ಗುರುತನ್ನೂ, ಹಸುರಿಗೆ ಅರಾಣತೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಶೋಣಿತವನ್ನೂ ಕಂಡು ಚಮಕಿತನಾಗುವನು. ಇದಾವನು! ತೀರದ ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಊರು ಭಂಗ, ಕಿರೀಟ ಭಂಗಿತನಾಗಿ ಬಿದ್ದು ಕಡೆಯು ಸಿರೆಳೆಯುತ್ತಿರುವನು. ಅವನೇ ಕೌರವ ಮಹಾಸುಭಾವನು; ಅವನೇ ಕುರುಕುಲ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು! ಕವಿಪುಂಗವ ಆರ್ಯ ರನ್ನನು ನಮ್ಮನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದಿದ್ದರೆ ಕುರುನೃಪಾಲನ ಈ ದುರ್ಗತಿಯು ನಮಗೆ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಿಯಾಗುತ್ತಿರಲೇ ಇಲ್ಲ.

ದೈವ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಎಾರುವರಾರು ? ವೈಶಂಪಾಯನ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಕುರುಕುಲ ಸ್ವಾಮಿಯು ಆಡಗಿರುವುದು ಪತ್ತೆಯಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಯಾವ ಭೀಮನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ತಾನೇ ವೊದಲು ಹೊರಟಿದ್ದನೋ ಆ ಭೀಮನು ಹೊರಗೆ ನಿಂತು ಚರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಗುರು ವಚನ ನಿರ್ಬಂಧದಿಂದ ಒಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಕ್ರೋಧಾವೇಶ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿ “ ನೀರೊಳಗಿದ್ದುಂ ಬೆಮರ್ತನುರಗಪತಾಕಂ ”. ಸೈರಣಿಯ ಮೇರೆಯು ಮುಟ್ಟಿದ್ದಾಯಿತು. ಅಭಿಸಾಧನನಾದ ದುರ್ರೋಧನನು ಒರಟು ಭೀಮನ ಮೂದಲಿಕೆಯನ್ನು ಸೈರಿಸಿಕೊಂಡು ಒಳಗಿರುವುದುಂಟೆ ? ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಸ್ಸಿನ ಕಾಂತಿಮೂರ್ತಿಯು ರಣಹೇಡಿಯಂತೆ ಸಲಿಲಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದುಂಟೆ ? ಗುರು ವಚನ ಪಾಲನಾರ್ಥವಾಗಿ ಆಗ ಸರೋವರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಕ್ಷಾತ್ರ ಧರ್ಮಪಾಲನಾರ್ಥವಾಗಿ ಈಗ ಸರೋವರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದಾಯಿತು. ಪಂಪ ಮಹಾಕವಿಯು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ “ಕರಿಕಳಭ ಗರ್ಜನೆಗೆಳ್ಳ ಮೃಗರಾಜನಂತೆ ರಾಜರಾಜಂ ಸೈರಿಸದೆ ಚಿತ್ತಸ್ಥಲನೆಯಾಗಿ ಜಳಸ್ತಂಭಮಂತ್ರಮೆಲ್ಲಂ ಮಾಯಾ ಮಂತ್ರವಾಗೆ ” ಗದಾ ದಂಡವನ್ನು ಭುಜಾ ದಂಡದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಆ “ಲಜ್ಜಾಕರ”ವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಗದಾಯುದ್ಧವು ಅನಿವಾರ್ಯವೇ ಆಯಿತು. ದೈವ ಸಂಕಲ್ಪವು ಈಡೇರಿತು. ಇಲ್ಲಿನ ಸನ್ನಿವೇಶವೆಲ್ಲ ದುರಂತಚ್ಛಾಯೆಯಿಂದ ಕೃಷ್ಣ ವರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣದ ಛಾಯೆಯಲ್ಲಿ ದುರ್ರೋಧನನೊಬ್ಬನು ಕಾರ್ಯತೇಜಃಪುಂಜನಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವನು. ಈ ತೇಜಃಪುಂಜವನ್ನು ಸುತ್ತಲಿನ ಗಾಢ ನೀಲಚ್ಛಾಯೆಯು ಪಿಶಾಚಿಯ ಕಿರಲು ನಗುವನ್ನು ಬೀರಿ ನುಂಗುತ್ತಿದೆ. ಧರ್ಮದೇವತೆಯು ಅಧರ್ಮದ ಕಪ್ಪು ಮುಸುಕನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಅಧರ್ಮ ದೇವತೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಆ ಗುಂಪಿನಲ್ಲೇ ಸೇರಿದ್ದಾಳೆ. ರಾಜ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ದುರ್ರೋಧನನ ಅಂತಃಪುರದ ಹೊರಬಾಗಿಲಿನ ಹೊಸ್ತಿಲಿನ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಚಂಚಲ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ

ಈ ರಣಭೂಮಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಈ ಪರಿಸರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪಂಚ ಮುಖಗಳಂತೆ ಸಂತಿರುವ ಪಂಚಪಾಂಡವರು ; ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಅನುಜ ಶತವನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡು ರೌದ್ರಾವೇಶದಿಂದ ತುಂಬಿ “ಭೀಮಂ ತೋಡರ್ದಸಿಬರೋಳಂ ಬರ್ಕೆ ಮೇಣ್ ಬನ್ನವೊವೆಂ” ಎಂದು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕರೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಾಹಸ ಮೆಲ್ಲ ಏಕಾಂಗವೀರ ದುರ್ರೋಧನನು ; ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜಂಗಮ ಹಿಮಾಚಲಮೆ ಬರ್ಪಂತೆ ಬಂದ ಬಲರಾಮನು ; ನಿರೀಕ್ಷಿತನಾದ ಬಲರಾಮನು ಬಂದನು, ಈಗಲಾದರೂ ದೈವಬಲಕ್ಕೆ ತಿರಸ್ಕಾರವಾದೀತೆ ಎಂಬುವ ನಮ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷೆ. “ತಮ್ಮನಿಬರೊಂದಾಗಿ ಗೊಂದಣಿಸಿ ನಿಂದ ಪಾಂಡು ನಂದನಮಂ ಏಕಾಕಿಗನಾಗಿ ಸಾವಿಯ ದೇಸಿಗನಾಗಿ ನಿಂದ ಕುರುಕುಲ ಸ್ವಾಮಿಯುಮಂ” ಎಂಬ ಪ್ರತಿರೋಧದ ಚಿತ್ರ ; ದುರ್ರೋಧನನ ನಮಸ್ಕಾರ, ಬಲರಾಮನ ಆಶೀರ್ವಾದ, ಕಡೆಗೆ—

“.....ಏಕೆ ಮುನಿವಿರ್ ನಿರ್ದೋಷಿಗಳ್ ಪಾಂಡು ನಂ ”

ದನರಾನೊಲ್ಲಿನೆ ಮುನ್ನಮೆಂತುಮಿವರೊಳ್ ಸಂಧಾನಮಂ ಪೇಲ್ವಿತ್ತಿನೆಂ

ದನೆ ಸತ್ತರ್ ತನುಜಾನುಜರ್ ಪಲಬರುಂ ತದ್ಬುಜಮಂ ಸೈರಿಸ

ಲೈನಸುಂ ಬಂದಪುದೆಂದೊಡಿಕೆ ಪಗೆವರ್ ಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿದಪೆಂ || ”

ಎಂದು ಯುದ್ಧ ಸನ್ನದ್ಧ ಕಾರಣವನ್ನು ದೈವವು ಹೇಳುವಂತೆಯೇ ಸತ್ಯದಿಂದ ನುಡಿದು ಸಾವಿಗೆ ಅಂಜದೆ ರೋಷ ದುಃಖಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ ಶೌರ್ಯಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ದುರ್ರೋಧನನು ಸಂತಿರುವುದು—ಇವೆಲ್ಲವೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಹಾಯಕವಾಗಿ ದುರಂತ ಪರಿಣಾಮದ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ದೆಸೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಮನುಷ್ಯನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಿಸ್ಸಹಾಯನು. ಯಾರಿದ್ದರೂ ಏನೂ ಮಾಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ.

—(ರನ್ನಕವಿಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಪುಟಗಳು, ೧೪೦, ೧೭೧-೨, ೧೮೯-೯೦)

ರನ್ನನ ಶೈಲಿಯು ವೀರ್ಯವತ್ತಾದ ಶೈಲಿ. ಅಷ್ಟೇ ಬಲವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಲಿಚ್ಛಿಸಿದರೆ ನಾವು ಪರ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ

ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳು ಒಪ್ಪಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಾಡಂಬರವು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಶಬ್ದಾಡಂಬರವು ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲ. ಶಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಭೂತವಾದ ವಾಗ್ವೈಭವವು

ಶೈಲಿ ರನ್ನನೊಬ್ಬನಿಗೇ ಮೀಸಲಾಗಿದೆ. ಇತರ ಕವಿಗಳು ಇಂಪು, ಮಾಧುರ್ಯ, ಸೌಕುಮಾರ್ಯ, ಲಘುಧಾಟಿ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿರುವರು. ಆ ಗುಣಗಳು ರನ್ನನಿಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲ. ದುರ್ಯೋಧನ ದರ್ಪ, ದುರ್ಯೋಧನ ಭಲ, ದುರ್ಯೋಧನ ಪ್ರಲಾಪ; ಹಾಗೂ ಭೀಮಕೋಮ, ಭೀಮ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ, ಭೀಮಸೇನಾಡಂಬರ—ಇವಕ್ಕೆ ಸಮಸ್ತಯವಾದ ಶೈಲಿಗೆ ಲಾಲಿತ್ಯದ ಹಂಬಲೇಕೆ? “ಸ್ಥಿರಬದ್ಧ ಮತ್ಸರಂ ಭೀ | ಕರ ಬದ್ಧ ಭುಕುಟಿ ಘಟಿತರದ್ಭುತರಟ್ಟಾ|| ಸುರರಧಿಕಕೋಪ ಪಾಟಳ| ಪರುಷೇಕ್ಷಣ”ರೇ ಪಾತ್ರಗಳು ! “ಗದೆ ಗದೆಯಂ ಘಟ್ಟಿಸೆ ವುಟ್ಟಿದ ಕೆಂಡದ ಕಿಡಿ”ಗಳೇ ಪದಗಳು! “ಕೈ ನಡುಗದೆ ಗದೆಯಂ ತಿರುಪುನ ಬೆಡಂಗೇ” ಪದಸರಣಿ ! “ದಪ್ಪರಿದಟ್ಟುಂ ಪೊಟ್ಟಿನ | ಧೂಪ್ಪಧೂಗಪ್ಪೆನೆದಿಧಿಲ್ಪುಧಿಲ್ಲೆನೆ ಗದೆ ಗಳ” || ಸೊಪ್ಪು ಸೊವಡಪ್ಪಿಸಂ ಸೂ | ಲ್ಲಿಪ್ಪದೆ,” “ಮುಡುಪಂ ಬೆನ್ನಂ ಕೊರಲಂ ನಡುನೆತ್ತಿಯನೆತ್ತಿ ಮೊಯ್ದರೊರ್ವರ ನೊರ್ವರ್ ” ಎನ್ನುವುದೇ ಪದಧಾಟಿ! ಈ ಶೈಲಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಬೇರೆಯ ಮೂತುಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿಸಲಸಾಧ್ಯ.

...

ರನ್ನನ ಶೈಲಿಯು ರೂಪಕ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಶೈಲಿ. (ಕ) ಅದರಲ್ಲಿ ಪದಬಾಹುಳ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲ. ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಬಿಗಿಯಾದ ಸರಿಯಾದ ವಾಣಿಯು ದೊರಕಿದೆ. (ಏ) ಅದ್ಭೂತವಾಗಿ ಭಾಷೆಯು ಸಂಭಾಷಣಾರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಭೀಮ-ದ್ರಾಪದಿ, ಕೌರವ-ಸಂಜಯ, ಕೌರವ-ಮೃತವೀರರು, ಕೌರವ-ಭೀಷ್ಮ, ಭೀಮ-ಕೌರವ, ಕೌರವ-ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ—ಈ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕಾವ್ಯದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಹುದು. “ಎಂದನಾ

ಭೂಪ," "ಅರಸಿದಂ ಪವನಸುತಂ," ಇತ್ಯಾದಿ ವರ್ಣನೆಗೆ ಸಹಜವಾದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ರಸ್ಸನಲ್ಲಿ ಅತಿಕೊಂಚವಾದುದರಿಂದ ಅವನ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆಯೇ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹಾಕಬಹುದು. ಆಗಲೇ ಹಾಗೆ ಹಾಕಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೆ ವೇದ್ಯವಾದ ಸಂಗತಿ. (ಗ) ಪಾತ್ರಗಳ ಗುಣಾಪಗುಣ ಧೈರ್ಯ ದರ್ಪ ಶೋಕ ಚಿತ್ತಕೋಪಗಳು ಅಪರಾಧವ ಮಾರುತ ಮೂಡುವ ಕೆಲಸಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆಯೇ ಹೊರತು ಕವಿಯ ವರ್ಣನೆಯಿಂದಲ್ಲ. ಇದು ರೂಪಕದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣ. (ಘ) ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಕ್ರಿಯೆಯೇ ಜೀವ. "ಗದಾಯುದ್ಧ"ವು ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದಲೇ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. (ಚ) ರಸ್ಸನು ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನೂ ಎಂದರೆ ಗೂಢವಿಷಯವನ್ನೂ ಮೂರ್ತಿವತ್ತಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಅಸ್ಯಕ್ತ ಪುಷಯವೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಸರಿಬೀಳದು. ಇದೂ ರೂಪಕದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಣಲಾಗುವ ಧರ್ಮ. (ಛ) ಅಲ್ಲದೆ ಕಾಷ್ಠಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕಿಚ್ಚುಗೊಟ್ಟು ದಳ್ಳುರಿಯನ್ನೇಳಿಸುವಂತೆ ಕವಿಯ ಪದಗಳು ರಾಗೋದ್ರೇಕದಿಂದ ಒಂದನ್ನೊಂದು ತಗಲಿ ರಸಪುಷ್ಟಿಯನ್ನಧಿಕಮಾಡುತ್ತವೆ. ಪದಗಳ ಈ ವಿಧದ ಸಂಯೋಜನವು ರೂಪಕಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದುದು.

—(ರಸ್ಸಕವಿಪ್ರಶಸ್ತಿ; ಪುಟಗಳು ೨೪೦-೪೧ ; ೨೫೦-೫೧)

ಕವಿಮಾರ್ಗದೊಳೊಬ್ಬಾಣಿಪ
 ತವಣಿಪ ಕಮ್ಮಿಸುವೆಡೆಯೊಳೊಬ್ಬಾಣಿಸಲುಂ |
 ತವಣಿಸಲುಂ ಕಮ್ಮಿಸಲು
 ಮಿವನಂತಾರ್ ಬಲ್ಲರೆಸಿದಂ ಕವಿರತ್ನಂ ||

—(ಅಜಿತಪುರಾಣ, ೧-೮೩)

ಶ್ರೀಃ

ಗ ದಾ ಯು ದ್ಧ ನಾ ಟ ಕಂ

೧ ನೆಯ ರಂಗಂ

[ಕೃಷ್ಣಂ, ಭೀಮಂ, ದ್ರೌಪದಿ]

ಕೃಷ್ಣಂ—ಶ್ರೀರಮಣಿಗೆ ನೆಲೆ ತನ್ನಯ

ಪೇರುರಮಂ ಮಾಯ್ವಿನೆಂಬ ಬಗೆ ಮಿಗೆ ಸಮರ

ಪ್ರಾರಂಭಕೆ ಪೂಣ್ಣಿವಂ

ಕೌರವಕುಲವಿಲಯಕೇತು ಸಾಹಸಭೀಮಂ

೧

ಕುರುಭೂಭೃದ್ಬಲಕೂಲತೂಲಪವನಂ ಕೌರವ್ಯಗಂಧೇಭಕೇ

ಸರಿ ದುಶ್ಮಾಸನರಕ್ತರಕ್ತವದನಂ ದುರ್ಮ್ಯೋಧನೋರುಕ್ಷಮಾ

ಧರವಜ್ರಂ ಕುರುರಾಜರತ್ನ ಮಕುಟೋತ್ಕೂಟಾಂಘ್ರಿಸಂಘಟ್ಟಸಂ

ಗರನೆಂದೆಂದಭಿವರ್ಣಿಪೆಂ ರಣಯಶಶ್ಚ್ರೀರಾಮನಂ ಭೀಮನಂ

೨

ದ್ರೌಪದಿ—ವರ್ಣಿಸು, ವರ್ಣಿಸು. ವೀರೈಮಿಲ್ಲದ ಕಥೆಯೊಳ್ ವರ್ಣ

ನೆಯುಂ ವೇಡಾ ?

ಕೃಷ್ಣಂ—ಕೇಳ್ವೆಯಾ, ಭೀಮ ! ನೊಂದು ನುಡಿವಳ್ ತಂಗಿ.

ಭೀಮಂ—ಸಹಜಂ.

ಕುರುರಾಜಾನುಜಭೀಕರ

ಕರವಿಲುಳಿತನೀಲಕಬರಿಭರಮಂ ಸಿಡಿದುಂ

ಪರಿಭವಿಸಲ್ ಕೃಷ್ಣೆಗೆ ಮಿಗೆ

ದೊರೆಕೊಳಿಸದೆ ಕೋಷಮಂ ಮನಸಾಪಮುಮಂ

೩

ವೈರಾಗ್ಯಪರಂ ಧರ್ಮಪುತ್ರಂ—

ಧಾತ್ರಿಯುಮನೀಹುತಾಶನ

ಪುತ್ರಿಯುಮಂ ಬಲಿದೆ ಸೋಲ್ತನಲ್ಲಂ ಜೂದಿಂ

ಕ್ಷತ್ರಿಯತೇಜಮುಮಂ ಯಮ

ಪುತ್ರಂ ರಿಪುಗಂದೆ ಸೋಲ್ತಣಾಗಲೆವೇಡಾ

೪

ಅವನ ತಮ್ಮಂದಿರ್ ನಾವು—

ಪರವಶದೊಳಿದೆವೋ ಮೇಣ್

ಪರಾರ್ಜಿತಪ್ರಾಣರಾದೆವೋ ದ್ರೌಪದಿಯಂ

ಪರಿಭವಿಸುವಲ್ಲಿ ನೋಡು

ತ್ತಿರಲಕ್ಕುಮೆ ಪವನಸೂನುಗಂ ಪಾರ್ಥಂಗಂ

೫

ವಿನಯಮನೆ ಬಗೆದು ವಿಕ್ರಮ

ಮನೆ ಬಗೆಯೆವೆ ನರನುಮಾನುಮೆನಗಂ ಸಂಮೋ

ಹನಮಾದುದಕ್ಕುಮಂಪ

ಣ್ಣನ ಸೂನ್ಯತವಹನಮೆಂಬ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷರದಿಂ

೬

ದ್ರೌಪದಿ—ಪ್ರಿಯಮೆನಗೆ ಈ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಂ. ಸಾಹಸಭೀಮ, ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ,

ದನುಜವಿರೋಧಿ ಮಾಡಿದೊಡಮಾಗದೆ ಸಂಧಿಯದೆನ್ನನಿನ್ನ ಸೈ

ಪಿನೊಳವಶಿಷ್ಟನಿರ್ಧನಸುಯೋಧನಮಾಯ್ತರಿಸೇನೆ ಸಿಂಧುನಂ

ದನಧೃತರಾಷ್ಟ್ರರಿದೊರೆಯೆ ನಮ್ಮರಸಂ ಮರಳ್ವಿಂಬುಕ್ಕೈಗುಮೆಂ

ದನುಶಯಮಾದುದಿಂದೆನಗೆ ಸಂಶಯಮಂ ಕಳೆ ಕೌರವಾಂತಕಾ

ಖಳದುಶ್ಯಾಸನವಕ್ಷ

ಸ್ಥಳೋಚ್ಚಲತ್ವಶ್ಚರಕ್ತಚಲದಿಂ ಕೋಪಾ

ನಳನಂ ಮನ್ನಿಸೀನೀನುಂ

ಗಳಾ ! ಗಳಿತಕೋಪನಿರ್ಪ ತೆಹಿದಿಂದಿರ್ಪೆ / ೧೬.

೮

ಕ್ಷಮೆದೋಣಿ ಪಗೆವರೊಳ್ ಸಂ

ಧಿಮಾಡಿ ಯಮಸೂನು ಪೇತೆ ವನವಾಸವೆ ದಲ್

ನಿಮಗೆ ಶರಣೆನಗಮಂದ

ಗ್ನಿಮುಖದೆ ಪುಟ್ಟಿದುಡಹಿಂದೆ ಶರಣಗ್ನಿಮುಖಂ

೯

ಭೀಮಂ—ಸುಯೋಧನಪ್ರಳಯಕಾಲೆ, ಪಾಂಚಾಲಿ !

ಗಳಿಯಿಸುತಿರೆ ಕಬರಿಭರಂ

ಗಳಿಯಿಸುತಿರೆ ನಯನವಾರಿ ನಿನ್ನಾನಂದಿಂ

ನಳಿನಾನನೆ ನೀನಿರೆ ಕುರು

ಕುಳಾಂತಕಂ ಗಳಿತಕೋಪನೇ ! ಈ ಭೀಮಂ

೧೦

ಕುರುನಂದನರಂ ಕೊಂದೆಂ

ಕುರುಶಾಬಾಸುಜನ ನೆತ್ತರಂ ಕುಡಿದೆಂ ವೂ

ಣ್ಣೆರಡಂ ತೀರ್ಚಿದೆನಿರ್ದವು

ವೆರಡುಮವಂ ತೀರ್ಚಿ ತೀರ್ಚದಿರ್ಪೆನೆ ಪಗೆಯಂ ?

೧೧

ಊರುಗಳನುಡಿವೆನೊದೆವೆಂ

ಕೌರವಪರಿವೃಥನ ಮಕುಟಮಂ ವೇಣೀಸಂ

ಹಾರಂ ಮಾಡುವೆನದಹಿಂ

ಭಾರಮದಿನಿತಲ್ಲದೆನ್ನ ಪರಿಭವಭಾವಂ

೧೨

ಅಹಿನ ಮಗಂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸೆ ಬಾಂ

ದೊಹಿಯ ಮಗಂ ಮಾಡೆ ಸಂಧಿಯಾದವುದೆನುತುಂ

ಮಹಿಗದಿರಣ್ಣನ ಮಾತಂ

ಪೆಹಿಗಿಕ್ಕುನೆನ್ನ ನಿರ್ದು ಮಾತೆಡ್ಪಿಯೆಯೆಂ

೧೩

ದ್ರೌಪದಿ—

ಇಣುವಿಬೆಡಂಗ ದೇವ ಪರಮೇಶ್ವರ ಸಾಹಸಭೀಮ ನಿನೊಳಾ
ರಿಣಿದು ಬದುಂಕುವರ್ ನಿಜಭುಜೋಗ್ರಗದಾಪರಿಘಪ್ರಹಾರದಿಂ
ಪಣುವಣಿಯಾಗಿ ಪೊಣ್ಣುವೆಣನಾಗಿ ಮರುಳ್ಗನಿಸಾಗಿ ಯುದ್ಧದೊಳ
ಕುಣಿದಣಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರಿಬಲಂಗಳೆ ಪೇಟಿವೆ ನಿನ್ನ ಬೀರಮಂ ೧೪

ಒಡಲೊಡಮೆಯೆಂಬಿವೆರಡುಂ

ಕೆಡಲಿವುಳವು ಕೆಡದ ಕಸವರಂ ಜಸಮದಣಿಂ

ಕೆಡುವೊಡಲೊಡಮೆಯನೆಂದುಂ

ಕೆಡದೊಡಮೆಗೆ ಮಾಲುಗುಡುವುದಿಣುವಿಬೆಡಂಗಾ ೧೫

ಮಣಿ ಕನಕಂ ವಸ್ತುವಿಭೂ

ಷಣಂಗಳಂ ಕೊಟ್ಟು ಪೆಂಡಿರೊಲ್ವರೆ ? ಗಂಡರ್

ಗುಣಮನೆ ಮೆಣುವುದು ಶಸ್ತ್ರ

ವ್ರಣಮಂ ನಿನ್ನಂತೆ ಮೆಣುವುದಿಣುವಿಬೆಡಂಗಾ ೧೬

ಕೃಷ್ಣಂ—ಒಳ್ಳಿತಾಗಿ ಮೂದಲಿಸಿದೆ ; ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರಂ !
ಎತ್ತಣ ಗಾಂಗೇಯಂ ! ಎಲ್ಲಿಯ ಸಂಧಿಕಾಯಂ ! ದುಶ್ಯಾಸ
ನಾದಿಗಳಪ್ಪ ನೂರ್ವರ್ ಕೌರವರುಮಂ ಅಗುರ್ವಾಗೆ ಕೊಂದಿ
ಕ್ಕಿದಂ ; ಇನ್ನೊರ್ವನುಲಿದಂ ; ದುರ್ಯೋಧನನಂ ಕೊಲ್ವಡುಂ
ಗೆಲ್ವಡುಂ ನಮ್ಮರಸಂಗಾವುದು ಗಹನಂ ! ಆಹಾ, ರೌದ್ರಾವ
ತಾರೆ, ದೇವಾಸುರಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕರಗಂಬೊತ್ತ ಡಾವರಡಾಕಿಸಿ !

ಕುರುಕುಲಮಂ ನುಂಗಿದೆ ! ಇ

ನ್ನರೆಬರುಮಂ ನುಂಗಲಿವೆ ಕುರುಪತಿಯುಮನೀ

ಎರಡನೆಯ ಹಿಡಿದಿಯನೆ

ಮೃರಸಂ ರಕ್ಕಸಿಯನೆಲ್ಲಿ ತಂದನೊ ನಿನ್ನಂ ! ೧೭

ಭೀಮಂ—ಎನ್ನಾರಾಧನೆಯ ಶಕ್ತಿ ಇವಳ ; ಪ್ರಿಯೆ,

ನೀನಗ್ನಿಪುತ್ರಿಯೈ ಪವ
ಮಾನತನೂಭವನೆನಾನ್ ; ಚಲಂ ಕೂಡಿರೆ ಸಂ
ಧಾನಮರಿನ್ಯಪರೊಳೆಂತನ
ಲಾನಿಲಸಂಯೋಗಮುರಿಪದಿಕ್ಕುಮೆ ಪಗೆಯಂ !

೧೮

ಕುರುಕುಲಜೀವಾಕರ್ಷಣ
ಪರಿಣತಮಿದು ಕಾಳಹಸ್ತಮಲ್ಲದೆ ಪರಮೇ
ಶ್ವರಿ, ಕೇಶಹಸ್ತಮಕ್ಕುಮೆ
ಪರಾಭವಜ್ವಲನಧೂಮಕೃಷ್ಣಂ ಕೃಷ್ಣೇ

೧೯

ಕೃಷ್ಣಂ—ಭೀಮಸೇನ, ನೀನಾವೆಯಲೈ ದುರ್ಯೋಧನಂಗೆ ಮೈತ್ರೇ
ಯರ್ ಕೊಟ್ಟ ಶಾಪಮಂ. ಇಂದಿನ ನೇಸಹಿಂದೊಳಗೆ ಮೈರಿಯ
ನಿಕ್ಕದೆ ಮಾಣ್ಣೆವಪ್ಪೊಡೆ ಇನ್ನೆಂದುಮಸಾಧ್ಯಂ. ನಾಳೆ ಬಲರಾ
ಮನುಂ ಬಂದು ಕೂಡುವಂ ಗಡ !

ಭೀಮಂ—ಕೃಷ್ಣ, ಚಿಂತಿಸದಿರು.

ಸತ್ಯಪ್ರತಿಜ್ಞನೆನೆ ಕುರು
ಪತ್ನೂರುಕಿರೀಟಭಂಗಮ ಪಡೆದು ಜಗ
ತ್ಸುತೈಕೈತಕೃತ್ಯನೆನಿಸದೆ
ಸತ್ಯಾಶ್ರಯವೆಸರ್ಗಿ ಮುಯ್ಯನಾಂಪನೆ ಭೀಮಂ ?
ಬಾ, ಯಜ್ಞಪುತ್ರಿ ! ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯಮಾಯ್ತು.

೨೦

೨ನೆಯ ರಂಗಂ

[ದುರ್ದೋಧನಂ, ಸಂಜಯಂ]

ದುರ್ದೋಧನಂ—ಸಂಜಯ, ಎನ್ನ ದುಃಖಮಂ ಹೃದಯಮೇ ಬಲ್ಲುದು.
ಅಸುಹೃತ್ತೇನೆಗೆ ಸಾಲ್ವನೊರ್ವನೆ ಗಡಂ ! ರುದ್ರಾವತಾರಂ ಗಡಂ !
ನೊಸಲೊಳ್ ಕಣ್ ಗಡಮೆಂದು ನಚ್ಚಿ ವೊರೆದೆಂ ತಾನಕ್ಕೆ ತಮ್ಮಮ್ಮನ
ಕ್ಕಿಸಲಂಬಂ ತಿರುವಾಯ್ಗೆ ತಂದಣಿವರೇ ! ತಾವಿರ್ವರುಂ ಕಯ್ದುವಂ
ಬಿಸುಟರ್ ಜೋಳದವಾಱಿಯಂ ಬಗೆದುದಿಲ್ಲಾ ದ್ರಾಣಿಯುಂ ದೋಣನುಂ

ಈಯಲಿಖಿಯಲ್ ಶರಣ್ಬಗೆ
ಕಾಯಲ್ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೆ ಬಲ್ಲರಲ್ಲದೆ ಬ್ರಹ್ಮರ್
ಭೋಯೆನಲುಂ ಬಲ್ಲರ್ ಕೊಲೆ
ಧೋಯೆನಲುಂ ಬಲ್ಲರಿಖಿಯಲವರೆತ್ತಣಿವರ್ ! ೨೨

ಕರವಾಳಂ ಮನೆವಂದದೆ
ಮರವಾಳಂ ಮನೆಯೆ ಕೂರಿತಕ್ಕುಮೆ ? ಕಲಿಯಂ
ವೊರೆದೊಡೆ ಕೂರ್ಪಂ ತೋರ್ಪಂ
ತಿರೆ ತೋರ್ಕುಮೆ ಪಂದೆ ಪತಿಗೆ ಸಂಗರದೆಡೆಯೊಳ್ ? ೨೩

ಸಂಜಯಂ—(ಆತ್ಮಗತಂ) ಇನ್ನುಂ ಗುರುದೂಷಣಂ ; ಮತ್ತೆಂತು ?

ಕಾರ್ಯಸಖಂ ಶಕುನಿ ಗಡಾ !
ಶಾರ್ಯಸಖಂ ಸೂತಜಂ ಗಡಾ ! ಭೀಷ್ಮ ಶರಾ
ಚಾರ್ಯರ ನುಡಿ ತಪ್ಪು ಗಡ ! ಆ
ಕಾರ್ಯಂಗಹಿಕೇತನಂಗೆ ವಿಧಿವಿಳಸನದಿಂ ೨೪

(ಪ್ರಕಾಶಂ) ಕುರುರಾಜ, ಗುರುಗಳ ಶರಾಸಾರಮಂ ನೀನೆ ಕಂಡಯ್.

ಕಳಶನದೀಜರ್ ಭಕ್ತಿಗೆ
ಕಳಶಾರೋಹಣಮಿದೆನಿಸಿ ನೆಲಿಪಿದರವರೊಂ

ದಳವಲ್ಲ ಕಾದಿ ಗೆಲಲಾ

ರಳವಲ್ಲ ಜುಫನನ ಶೌರ್ಯಮಂ ನೀನಹಿಯಾ ?

೨೫

ಬಕನಂ ಹಿಡಿಂಬನಂ ಕೀ

ಚಕನಂ ಕಿಮ್ಮೀರನಂ ಜಟಾಸುರನಂ ಕೊಂ

ದ ಕಲಿ ಜರಾಸಂಧನನಿ

ಕ್ರೈ ಕೊಂದ ಬಲ್ಲಾಳ್ ಮರುತ್ಸುತಂ ಕೇವಳನೇ

೨೬

ಪವನಸುತಂ ಗದೆಗೊಳೆ ಗಾಂ

ಡಿವಿ ಬಿಲ್ಲೊಳೆ ಕಯ್ದುಗೊಳ್ಳ ಮಾರ್ಕೊಳ್ಳದಟರ್

ಭುವನದೊಳಿಲ್ಲವರ್ಗಳ ಬಾ

ಹುವಿಕ್ರಮಂ ನಿನಗೆ ವೊಸತೆ ಕೌರವರಾಜಾ

೨೭

ಇವರುಮಿರ್ಕೆ : ಭರತಕುಲಶಿರಶ್ಚೇಖರಂ ಧರ್ಮಪುತ್ರಂ ತನ್ನ
ಧರ್ಮಬಲದಿಂದಿದರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಗೆಲ್ಲನೆ ?

ದಾನಂ ಪ್ರಿಯವಾಕ್ಸಹಿತಂ

ಜ್ಞಾನಮಗರ್ವಂ ಕೃಪಾನ್ವಿತಂ ಶೌರ್ಯಮನಿ

ಪ್ರೀತನುಡಿಯನೆ ನುಡಿಯಿಸಿದುದು

ದಾನಂ ಜ್ಞಾನಂ ಕ್ಷಮಾಗುಣಂ ಧರ್ಮಜನಾ

೨೮

ದುರ್ಯೋಧನಂ—ಇರು, ಇರು, ಸಂಜಯ,

ಸ್ಥಿರಸತ್ಯವ್ರತಿಯೆಂದು ಧರ್ಮರುಚಿಯೆಂದಾ ಧರ್ಮಪುತ್ರಂ ದಯಾ
ಪರನೆಂದೆಲ್ಲರ ಪೇಟ್ಟಿ ಕೂತು ಪುಸಿಯಾಯ್ತಾ ಕಾರ್ಮುಕಾಚಾರ್ಯನಂ
ಗುರುವಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಂ ತೊಡಗ್ನುಡಿದು ಕೊಂದಾಗಳ್ ಮೃಷಾಪಾತಕಂ
ಪರಮೆಂಬೀ ನುಡಿಯಿಂ ಪೃಥಾಪ್ರಿಯಸುತಂ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾಗನೇ ೨೯

ಆ ನಿನ್ನ ವೀರರೋ !

ವನಿತೆಯ ಕೇಶಮಂ ಸಭೆಯೊಳಿನ್ನನುಜಂ ತೆಗೆವಲ್ಲಿ ಗಂಡನಾ
 ಗನೆ ! ಭಗದತ್ತನಾನೆ ಬರಿಯೆಲ್ವುಡಿವನ್ನೆ ಗಮೊತ್ತೆ ಗಂಡನಾ
 ಗನೆ ! ಕೊಲತೊಲ್ಲದಂಗಳತಿ ಬಿಲ್ಲೊಳೆ ಕೋದೇತಿವಲ್ಲಿ ಗಂಡನಾ
 ಗನೆ ! ಕುರುಬಾಲಸಂಹರಣಮಾತ್ರದೆ ಮಾರುತಿ ಗಂಡನಾದನೇ ? ೩೦

ಎನಗಾ ಜೂದಿನೊಳಗ್ರಜಾನುಜಸಮೇತಂ ಗಂಡುದೊಟ್ಟಾಗಿ ಕಾ
 ನನದೊಳ್ ವಲ್ಕಲಧಾರಿಯಾಗಿ ಹರನೊಳ್ ದಿವ್ಯಾಸ್ತ್ರಮಂ ಬೇಡೆ ಬೆ
 ಳ್ತನದಿಂ ತಾಪಸನಾಗಿ ಪೇಡಿಯೆನೆ ಮತ್ಸ್ಯಾಪಾಸದೊಳ್ ವಾಸುದೇ
 ವನ ನಂಟಂ ನಟನಾಗಿ ಬಾರದ ಭವಂ ಬಂದಂ ಪೃಥಾನಂದನಂ ೩೧

ಸಭೆಯೊಳ್ ತಪ್ಪುಯ ಪಕ್ಕದೆನ್ನನುಜನಾಪಾಂಚಾಲಿಯಂ ಪಂಚವ
 ಲ್ಲಭೆಯಂ ಮೋದೆಯುಮಲ್ಲಿ ಮಿಳ್ಳಿಳನೆ ನೋಡುತ್ತಿರ್ಪ ಬಲ್ಲಾಳ್ಳಳಿ
 ಲ್ಲಿ ಭರಂಗಿಯ್ದಪರೀ ಪರಾಕ್ರಮಮಿ ಪರ್ಮಾತುಮಿ ಗಂಡುಮಿ
 ಸುಭಟಾಲಾಪಮುಮೆಲ್ಲಮಾ ನೃಪಸುತರ್ಗಂದೆಲ್ಲಿ ಪೊಕ್ಕಿದುರ್ದೋ ೩೨

ಬಿಡು ಸಾಲ್ಕು ! ಆ ಖಡವುಗಳನೇನೆಂದಾಡುವೆ !

ಗುರುವಂ ಪ್ರೇಕ್ಷಿತಚಾಪನಂ ವುಸಿದು ಕೊಂದಾಬೀರಮಂ ಭೀಷ್ಮರಂ
 ಶರಶಯ್ಯಾಗತರಂ ಕಲುತ್ತು ಗುಣಿಯೆಚ್ಚಾ ಪೊಚ್ಚಾಹಂ ಕರ್ಣನಂ
 ವಿರಥಚ್ಯಾಯುಧನೆನ್ನದೆಚ್ಚು ತವೆ ಕೊಂದಾ ಶಾರ್ಫಮಂ ಪಾಂಡುವು
 ತ್ರರೆ ಬಲ್ಲರ್ ಮೆಣಿಯಲೈ ಸಾಹಸಧನಂ ದುರ್ಯೋಧನಂ ಬಲ್ಲನೇ ?

ಪೊಟ್ಟು ಕಳೆವುದು ! ನಡೆ, ಭೀಮನಂ ತೋರು.

ಸಂಜಯಂ—ಸ್ವಾಮಿಹಿತಂ ನುಡಿಯುವುದು, ಕ್ಷಮಿಸು ! ಈ ಮೂರ್ಖ
 ತನಂ ಬೇಡ. ನೀಂ ಪ್ರತಿಕೂಲದೈವನೈ ; ಅನುಕೂಲದೈವರ್
 ಪಾಂಡವರ್.

ದುರ್ರೋಧನಂ—ಮೂರ್ಖ ಸಂಜಯ,

ಸಮರಜಯಂ ದೈವಾಯು

ತ್ತಮದಖಿನಾಪುರುಷಕಾರಮನಗಾಯಿತ್ತಾಗಳ

ಯಮನಂದನಾದಿಗಳೊಳೊಂ

ದೆ ಮೆಯ್ಯೊಳಾಂತಿಣಿವೆನೆನ್ನ ಚಲಮಂ ಮೆಣಿವೆಂ

೩೪

ಸುರಸಿಂಧೂದ್ಭವಕುಂಭಜನ್ಮದಿನಕೃತ್ಪತ್ರಾದಿಗಳ್ ಸಾಯೆ ಸಂ

ಗರದೊಳ್ ಪಾಂಡವರಂ ಗೆಲಲ್ ನೆಚ್ಚಿಯನ್ನೀಕಾಕಿ ದುರ್ಯೋಧನಂ

ಸೆರಗಂ ಪಾರ್ಥವನೆನ್ನೊ ಧರೆ ಭುಜಾದಂಡಂ ಗದಾದಂಡಮೆಂ

ಬೆರಡುಂ ಸಂಜಯ ಮಜ್ಜಯಕ್ಕೆ ಸೆರವಿನ್ ಮತ್ತಾರ್ ನೆರಂಜಾರ್ವನೋ !

ಸಂಜಯಂ—ಅಭಿಮಾನಧನ, ಭಲದಂಕಮಲ್ಲ, ಆರುಮಂ ನಿರಾಕರಿಸು

ವಯ್. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಂ ಮಹಾವಿಷ್ಣು,

ಪವನಾತ್ಮಜಂ ಮಹಾರಥ್

ನವನಿಪ ಸಮರಧನೆ ನೀನದರ್ಕಧಿಕನೊಳಾ

ಪವನಾತ್ಮಜನೊಳ್ ಮೆಣಿ ಬ

ದ್ಧವೈರಮಂ ಸಂಧಿಮಾಲ್ಪಿದುತ್ತಮಪಕ್ಷಂ

೩೫

ದುರ್ಯೋಧನಂ—ಕೃಷ್ಣಂ ಗಡ ! ಭೀಮಂ ಗಡ ! ದೈವಂ ಗಡ !

ಭೂತಂ ಗಡ !

ಪುರುಷರ್ ಮೂವರೊಳೊರ್ವನೆಂಬರಸುರಪ್ರಧ್ವಂಸಿಯೆಂಬರ್ ಜಗ

ದ್ಗುರುವೆಂಬರ್ ಪೆರ್ತಿಗೇಕೆ ತೇರನೆಸಪಂ ಧರ್ಮಾನುಜಂಗೇಕೆ ಕಿಂ

ಕರನಾದಂ ಕರವೇಳಿಯಾದನದಖಿಂ ಸೂತಂ ಭಟಂ ಪೇಳಿಯೆಂ

ಬರ ವಾತೊಪ್ಪುಗುಮಾದಿದೇವನೆನಿಸಲ್ ಕೃಷ್ಣಂಗದೆಂತೊಪ್ಪುಗುಂ

೩೬

ಅನಿಮೇಷಾದ್ಯವತಾರಂ

ತನಗಾಯ್ತು ದಶಾವತಾರಮಲ್ಲದೊಡಿರದ

ಜುಫನನ ರಥಮೆಸಪ ಪನ್ನೊಂ

ದನೆಯದು ಸೂತಾವತಾರಮುಂ ಹರಿಗಾಯ್ತೀ

೩೭

ಅವನ ರಹಸ್ಯಮಂ ಕೇಳಿ, ಪೇಚ್ಚೆಂ.

ಅನುಜೆಯನಿತ್ತು ನರಂಗಾ

ತನ ತನಯಂಗಿತ್ತು ತನ್ನ ಮಗಳಂ ತಾನಾ

ತನ ರಥಮನೆಸಗಿ ಧರ್ಮಜ

ನನುಜನ ನೆವದಿಂದಮರಸುಗೈವಂ ಕೃಷ್ಣಂ

೩೯

ನಿನ್ನಾ ಭೀಮನೊವಂ !

ಅತಿರಥನಾತಂ ಗಡ ! ಬಲ

ಯುತಸಮರಥನೆನ್ನೊಳಧಿಕಬಲವಂತಂ ಮಾ

ರುತಿ ಗಡ ! ಮಹಾರಥಂ ಮಾ

ರುತಿಯುಂ ! ತದ್ರಥದ ಗಾಲಿಗಳ್ ದೊಡ್ಡಿ ದುವೇ ?

೪೦

ಪೆಹಿರಂ ಪೊಗಲ್ದಿಪೆ ಯೆಮ್ಮಂ

ಕಿಹಿಯರ್ ಮಾಡಿದಪೆ ಯೆಲವೊ ಸಂಜಯ ! ನೀನುಂ

ಪೆಹಿನೊವಂ ಬಿಲ್ಲೋಜಂ

ಪೆಹಿನೊವಂ ಸಿಂಧುಪುತ್ರನಾಗಲ್ ಬಗೆವೋ ?

೪೧

ಸಂಜಯಂ—(ಆತ್ಮಗತಂ)

ಎನಿತೆನಿತಂ ಕಲಿಸಿದೊಡಂ

ತನಿತನಿತುಂ ನೈಜಭಾವಮಕ್ಕುಂ ನೃಪನಂ

ದನನೆಂತುಮಂತು ಕರ್ಕಶ

ತನುವಂತಕ್ಕು ನೃಮಕ್ಕು ಮುನ್ನತವಂಶಂ

೪೨

(ಪ್ರಕಾಶಂ) ಫಣಿರಾಜಕೇತನ, ಯುದ್ಧಮನೆ ನೀಂ ಪಿಡಿವೊಡೆ ಅಶ್ವ
ತ್ಥಾಮನಿರ್ಪಂ, ಬಲರಾಮನಿರ್ಪಂ ; ಅವರೊಳೊವಂಗೆ ಸೇನಾಧಿಪತ್ಯಾ
ಭಿಷೇಕಮಂ ಮಾಡಿ ಪಗೆಯಂ ಕೈಗೆ ಮಾಲ್ಪಿದು.

ದುರ್ದ್ರೋಧನಂ—ತ್ರಿದಶನದೀಸುತನಿಂ ತೀ

ರದ ಕಜ್ಜಂ ಮುನ್ನೆ ಕಳಶಸಂಭವನಿಂ ತೀ

ರದ ಕಜ್ಜಮಿನಜನಿಂ ತೀ

ರದ ಕಜ್ಜಂ ದ್ರೋಣಪುತ್ರನಿಂ ತೀರ್ಧವುದೇ

೪೩

ದ್ರೋಣನೆಮಗೊಳ್ಳಿಕ್ಕೈದಂ

ದ್ರೋಣನ ಸುತನೊಳ್ಳಿಕ್ಕೈಯದಿರ್ಕುಮೆ ಸಮರ

ಕ್ಕೋಣಿಯೊಳಿನ್ನ ವನಾಸೆಯೆ ?

ಮಾಣೆಯಣಂ, ಕಯ್ಪೆಸೊರೆಯ ಕುಡಿಯೇಂ ಮಿಡಿಯೇಂ

೪೪

ತವನಸುತಂ ಬೇಱುಂ ಬೇ

ಱಿ ಪೊಲ್ಲದಂ ನುಡಿದನಾತನಂ ಬಿಸುಟಂ ಟ

ಕ್ಕೈಪ ನುಡಿಯಂ ನುಡಿವನೆ ಮಱಿ

ಯ ಪಾಂಡವಂ ಬಗೆದು ನೋತೊಡ್ವಡತ್ತತ್ತಾಮಂ

೪೫

ಹಲಿಯಂ ರಣಕೇಳಿಕುತೂ

ಹಲಿಯಂ ನಚ್ಚೆರ್ದೆ ನವನುಮಾಹವಕ್ಕೋಲಾ

ಹಲದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಧಯಾತ್ರಾ

ಚ್ಛಲದಿಂದಮಗಲ್ಲ ಪೋದನಿನ್ನುಂ ಬಾರಂ

೪೬

ಮಡಿಗುಮೆ ಪಗೆ, ರವಿಸುತನಿಂ

ಮಡಿಗುಂ, ಮೇಣ್ ಶೌರ್ಯಶಾಲಿ ದುಶ್ಯಾಸನನಿಂ

ಮಡಿಗುಂ, ಮೇಣೆನ್ನಿಂದಂ

ಮಡಿಗುಂ, ಪೆಱಿಪೆಱಿನೆನ್ನ ಪಗೆ ಮಡಿದವುದೇ ?

೪೭

ಕಾನೀನಂ ದ್ರೋಣನದೀ

ಸೂನುಗಳಿೞಿದಿಂಬೞಿಕ್ಕೈ ಪೆಱಿರೆನಗಿಲ್ಲೆಂ

ದಾನೆ ಗಳಿತಾಶ್ರುಜಲದಿಂ

ಸೇನಾಪತ್ಯಾಭಿಷೇಕಮಂ ಮಾಡಿದಪೆಂ

೪೮

ಅಯ್ಯೋ, ಸಂಜಯ,

ಎನಗಿವರುಮೆರಡುಂ ತೋಳ್

ಎನಗಿವರುಮೆರಡು ಕಣ್ಣೆನ್ನರೆ ಯುವರಾ

ಜನುಮಂಗರಾಜನುಂ ಪೋ

ಉನೇ ಸಂಜಯ ಮತ್ತಮೆನಗೆ ಮಾನಸವಾಚೇ

೪೯

ಕಱಿದಂ ದಿನಕರತನಯಂ

ಕಱಿದಂ ಯುವರಾಜನಪ್ಪ ದುಶ್ಯಾಸನನುಂ

ತುಱಿಲಾಳ್ಗಳನಿವರುಮಂ

ಕಱುಪಿ ಸುಯೋಧನನ ಬಾಱ್ಪಿದಂ ನಂಬಿದಿರೇ ?

೫೦

ಎನಗೆ ಮನಮಿಂದು ಶೂನ್ಯಂ

ಮನೆ ಶೂನ್ಯಂ ಬೀಡು ಶೂನ್ಯಮಾದುದು ಸಕಲಾ

ವನಿ ಶೂನ್ಯಮಾಯ್ತು, ದುಶ್ಯಾ

ಸನನಿಲ್ಲದೆ ಕರ್ಣನಿಲ್ಲದಾನೆಂತಿರ್ಪೆಂ ?

೫೧

[ತರೆಯಲ್ಲಿ]

ಆಳ್—ಇತ್ತಲಿತ್ತಲೆ ವೃದ್ಧರಾಜರ್ !

ಸಂಜಯಂ—ಹಾ, ಕಷ್ಟಂ, ಕಷ್ಟಂ. ಕುಮಾರ ಸುಯೋಧನ, ಸೈರಿಸು

ಸೈರಿಸು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಜನನೀಜನಕರ್ ಆಱಿಸುತ್ತಂ ಬಂದರ್.

ಆವರ ಚರಣಾರವಿಂದವಂದನಂಗೆಯ್ದು ಮನಃಕ್ಷತಮನಾಱಿಸ
ಲೈಱ್ಪಿದು.

ದುರೈಯೋಧನಂ—ಬಾಂಧವರನಿಱಿಸಿ ಸರಸಿಜ

ಬಾಂಧವತನಯನುಮನೆನ್ನ ತಮ್ಮನುಮಂ ನ

ಮ್ಮಂಧನರೇಂದ್ರನ ಮೊಗಮಂ

ಗಾಂಧಾರಿಯ ಮೊಗಮನಾವ ಮೊಗದೊಳೆ ನೋಟ್ಟೆಂ ? ೫೨

ಅರಿಭೂಪಾಲರನಿಕ್ಕಿ ಗೆಲೊದೊಸಗಿಯಿಂ ತೂರ್ಯಸ್ವನಂ ಪೊಣ್ಣೆ ಸೋ
ದರರುಂ ಮಕ್ಕಳುವಾಪ್ತರುಂಬೆರಸು ಬಂದಾನಂದದಿಂ ಕಾಣ್ಣೆನೆಂ
ದಿರಲಿಂತಾಯ್ತು ವಿಧಾತ್ರ ಮದ್ಗುರುಗಳಂ ದುಃಖಾತ್ಮರಂ ಶೋಕತ
ತ್ಪರರಂ ಮೆಯ್ಯೊಳೆ ಬೀಳ್ವಿ ಕಣ್ಣಿನಿಗಳಿಂ ಕಾಣ್ಬಂತುಟಂ ಮಾಡಿದೈ ೫೩

ಕಂದ ನಿಜಾನುಜರೆಲ್ಲಿದ

ರೆಂದೆನ್ನಂ ಜನನಿ ಬಂದು ಬೆಸಗೊಂಡೊಡದೇ

ನೆಂದು ಮಱುಮಾತುಗುಡುವೆಂ ?

ಕೊಂದರ್ ಕಾಂತೇಯರೆಂದು ಬಿನ್ನೈಸುವೆನೋ !

೫೪

ಹಾ ! ಹುಶ್ಯಾಸನಾ ! ಹಾ ಕರ್ಣಾ !

(ಮೂರ್ಛಾವೋಷಂ)

[ಆಳ, ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರಂ, ಗಾಂಧಾರಿ,]

ಆಳ—ಇತ್ತಲಿತ್ತಲ್ ವೃದ್ಧರಾಜರ್ !

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರಂ—ಪಡೆ ಪನ್ನೊಂದಕ್ಕೋರಿಣಿ

ಗೊಡೆಯನೆ ಮೂರ್ಛಾಭಿಷಿಕ್ತನೇ ಮೂಱುಂ ಬೆ

ಳ್ಳೊಡೆಯ ನಡುವರ್ಪ ನೀನಿ

ರ್ದೆಡೆಯುಮನೆಮಗಲಿಯದಂತುಟಾದುದೆ ಮಗನೇ

೫೫

ಆಳ—ತಾಯೆ, ಸಿಂತಿರಿಂ. ಕಾರ್ಯಂ ಕೆಟ್ಟುದು. ಇದೊ, ಮಹಾರಾಜನ

ಮೇಲೆ ಕವಿದು ಬಿಟ್ಟಿ ಸಂಜಯಂ ಅಱುತ್ತಿರ್ಪಂ.

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರಂ—ಹಾ ಕುರುಕುಲಜೊಡಾಮಣಿ !

ಹಾ ಕುರುಕುಲಜಕ್ರವರ್ತಿ ! ಹಾ ಸಕಲಧರಿ

ತ್ರೀಕಾಂತ ! ನಿನ್ನಮಂ ಪರ

ತೋಕಕ್ಕಟ್ಟಿದನೆ ಕಾಯ್ದು ಮಾಯ್ದ ವಿಧಾತ್ರಂ !

೫೬

ಗಾಂಧಾರಿ—ಮೃಗಧರಕುಲಲಕ್ಷ್ಮೀವ

ಲ್ಲಿಗೆ ಪೆಟಿರಾರ್ ನೀನೆ ಮುನ್ನಡರ್ಪೆನಲಿದೈ

ಮಗನೇ, ಲಯಕಾಲಭೀಮೋ

ರಗನುರಗಪತಾಕ ನಿನ್ನುಮಂ ನುಂಗಿದನೇ ?

೫೭

ಎಮಗಂಧಯಷ್ಟಿಯಾಗಿ

ರ್ದೆ ಮಗನೇ, ನೀನುಳ್ಳೊಡ್ಲಮೊಳವೆಂದಿರೆ ನಿ

ನ್ನುಮನಿರಿಸದೆ ಕುರುವಂಶಾ

ನಿಮಿತ್ತರಿಪು ಪಾಶಪಾಣಿ ಸವಿನೋಡಿದನೇ !

೫೮

ಗುರುಚರಣಂಗಲ್ಲಿಹಗದೆ

ಪರಕೆಯನಾದರದಿನಾಂತುಕೊಳ್ಳದೆ ಮೋನಂ

ಬೆರಸಿರ್ಪುದು ನಿನಗುಚಿತಮೆ

ಗುರುವಿನಯಮನೇಕೆ ಮಹಿದೆ ಕುರುಕುಲತಿಲಕಾ

೫೯

ಮಡಿದೀ ದುಶ್ಯಾಸನನೇಂ

ನುಡಿಯಿಸುವನೊ ಕುರುನರೇಂದ್ರ, ದುರ್ಮರ್ಷಣನೇಂ

ನುಡಿಯಿಸುವನೊ ದುಷ್ಕರ್ಣಂ

ನುಡಿಯಿಸುವನೊ ನೀನುಮುಸಿರದಿರ್ಪದೆ ಮಗನೇ !

೬೦

ಸಂಜಯಂ—ತಾಯೆ, ಪ್ರಳಾಪಂಗೆಯ್ಯದಿರ್. ಕರ್ಣದುಶ್ಯಾಸನಾದಿಗಳ

ಸಾವಿನೊಳ್ ಶೋಕೋದ್ರೇಕದಿಂ ಮೂರ್ಛೆಗೆ ಸಂದಿದ್ವಪಂ.

ಈಗಳೆ ಜೇತರಿಸುಗುಂ.

ದುರೈಯೋಧನಂ—ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆಂ ನಿಭಾರ್ಗ್ಯಂ.

ಗಾಂಧಾರಿ—ಅಪ್ಪ, ಬರ್ದುಕಿದೆಯ !

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರಂ—ನಮ್ಮ ಸಕಲಸೌಭಾಗ್ಯ, ಶಾಂತಮಕ್ಕೆ ನಿನ್ನೀ ಕ್ರೂರ
ವಿಧಿ !

ಸಂಜಯಂ—ಅದರ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶಾಂತಿಯಂ ಬೆಸಸುವುದು ಪಿರಿಯರ್.

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರಂ—ಕಂದ, ಸುಯೋಧನ, ಸಮರಾನುಬಂಧಮಂ ಮಾ
ಣ್ನುದು.

ಶ್ರೀವನಿತೆಗೆ ನಿಜವಿಜಯ

ಶ್ರೀವನಿತೆಯೆ ಸವತಿಯಾಗೆ ರಿಪುನೃಪರಂ ಶೌ

ರತ್ನಾವಷ್ಟಂಭದೆ ಗೆಲ್ಲ ಜ

ಯಾವಸಥನಸಾಧ್ಯನಲ್ಲೆ ಸಾಹಸಭೀಮಂ

೬೧

ಧರ್ಮಪುತ್ರನಾದೊಡೆ ಇನ್ನುಂ ಪ್ರೇಮಾರ್ಥಿಯಾಗಿರ್ಪಂ.

ಯಮಸುತನಿಂಬುಕೈವನಮಗಿನ್ನುವೊಡಂಬಡು ಕಂದ ಸಂಧಿಯಂ

ಸಮಗೊಳಿಸಲ್ತೆ ಸಂಜಯನನಟ್ಟುವೆ, ಭೀಮನೊಳಾದ ಬದ್ಧವೈ

ರಮನುಜ, ನೋಡದಿರ್ ಸುತಸಹೋದರದುಃಖಮನೀವುದರ್ಧರಾ

ಜ್ಞಮನವರ್ಗಣ್ಣ ! ಕಾಲ್ಪಡಿದು ಬೇಡುವೆನಂಧಪಿತಂ ಸುಪುತ್ರನಂ

೬೨

ಗಾಂಧಾರಿ—ಪರಿಣತವಯಸರೆಮಿರ್ಕ

ಋಗುಡರೆಮಮಗಿಂಬುಕೈವುದುಚಿತಂ ನಿನ್ನೀ

ಗುರುನುಡಿದ ನುಡಿಗೊಡಂಬಡು

ಗುರುವಚನಮಲಂಘನೀಯಮೆಂಬುದು ಮಗನೇ

೬೩

ಸಮರವ್ಯಾಪಾರಂ ಮಾ

ಋ ಮಗನೇ ನಿಜತಿಬಿರದತ್ತ ಬಿಜಯಂಗೈಯ ! ಸ

ತ್ತ ಮಗಂದಿರ್ ಸತ್ತರ್, ನೀ

ನಮಗುಳ್ಳೊಡೆ ಸಾಲ್ಪುದವರನಿಂ ತಂದಪೆವೇ

೬೪

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರಂ—ವೀರಶತಜನನಿಗೀ ಗಾಂ

ಧಾರಿಗೆ ದುಃಖಶತಜನನಿವೆಸರಾಯಿತ್ತಾಗಳ

ಕೌರವಹತಿ, ದುಃಖಮಹಾ

ಭಾರಮನಾಂತಾಯಸಕ್ಕೆ ಗುಣಿಯಾದುದಣಿಂ

೬೫

ಈಕೆಯಂ ಸಂತೈಸುವುದು ನಿನಗೆ ಧರ್ಮಂ. ಚಲದಿಂದೇನವ್ವುದು ?

ನಿನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರಾದುದಂ ಕಂಡು ತನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರ್ಗೆ ಬೆದಣಿ

ಧರ್ಮಜಂ ಸಂಧಿಮಾಡಲ್ ಬಗೆದಂ. ನೀನೊಪ್ಪುವುದು ತಡಂ,
ಸಂಧಿಯಕ್ಕುಂ.

ಸಂಜಯಂ—ಯುಕ್ತಮಿದು ; ಕೈಕೊಳ್ ನಿನ್ನ ತಂದೆ ಯೆಂದುದಂ.

ದುರ್ರೋಧನಂ—ನಿಮ್ಮ ಪೂರ್ವಪಕ್ಷ ಮೇ ನಮಗೆ ಸಿದ್ಧಾಂತಂ.

ತನ್ನೊಡವುಟ್ಟಿದರ್ ಪೆಸರ ನಾಲ್ವರೊಳೊರ್ವರುಮಿಲ್ಲದಿದೊಡಂ

ತನ್ನ ಸುವಂ ನಿವೇದಿಸುವನಗ್ನಿಗೆ ಧರ್ಮತನೂಜನೆಂದೊಡಾ

ನೆನ್ನೊಡವುಟ್ಟಿದರ್ ಪೆಸರ ನೂರ್ವರೊಳೊರ್ವರುಮಿಲ್ಲ ಬಾಲ್ಪಿನೆಂ

ಬೆನ್ನತಾಯಾಸೆಯಂ ಬಿಸುಡಿಮೆನ್ನವರಾದುದನಾಗದಿರ್ಪೆನೇ ೬೬

ಸಾಧಿಸುವೆಂ ಫಲ್ಗುಣನಿಂ

ಸಾಧಿಸುವೆಂ ಪವನಸುತನ ಬಸಿಣಿಂ ಹಾ ಕ

ರ್ಣಾ ! ದುಶ್ರಾಸನ ! ತೆಗೆವೆಂ,

ಸಾಧಿಸಿ ನಿರ್ದೋಷಿಯಮಜನೊಳ್ ಪುದುವಾಲ್ಪಿಂ ೬೭

ಆಮ್ಮಗನೆ ನಿಮಗೆ ಧರ್ಮಜ

ನೇಮ್ಮಗನಲ್ಲನೆ ಬೞಿಕ್ಕೆ ನೀಮುಂ ತಾಮುಂ

ನಿಮ್ಮೊಳ್ ನೇರ್ಪಡುಗಿಡದೆ ಸು

ಖಮ್ಮನ್ನಿನ ತೆಲಿದೆ ಬಾಲ್ಪುದಿನ ಬಿಡಿಮೆನ್ನಂ ೬೮

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರಂ—ನೀನೆಂತುಂ ಎಮ್ಮ ಪೇಲ್ಪಿದಂ ಕೈಕೊಳ್ಳದೆ ಮೈರಮನೆ

ಕೈಕೊಂಡು ಪಾಂಡುನಂದನರೊಳ್ ಕಾದಿದಲ್ಲದೆ ಸಂಧಿಯನೊ

ಡಂಬಡೆಯಪ್ಪಿನಂ ನೀನೆಮಗಿನಿತನೊಳ್ಳಿಕೈಯಲ್ಪೇಲ್ಪಿದು. ನೆಗಲ್ಪಿ

ಕಜ್ಜ ಮಾವುದುಮಂ ನಿಮ್ಮಜ್ಜನೊಳಾಲೋಚಿಸಿ ನೆಗಲ್ಪಿದು.

ಇದೊಂದಂ ಮಾಡು.

ದುರ್ರೋಧನಂ—ಮಹಾಪ್ರಸಾದಂ.

౩ నేయ రంగం

[మరుగ్గళ్, సంజయం, దుర్యోధనం]

సంజయం—భయంకరం రణరంగం ! అదో

పేణదినీగళ తండం బ

ల్వేణగళనతిసుత్తుమల్లి బరేవరే సార

ల్వణమియదే తమ్మాళ్దన

పేణనం కాదిపరల్లి సుత్తు భటర్కళ్

౬౯

ఇత్త నోడు—

ఇనితినితు చింతేయోమేయే

తినే తవుగుమిదేందు తాముమానేయ పేణనం

తినలాటిదే పేటిగిక్కుదే

మనమం పసుతిపురవిల్లి లోఱిమరుగ్గళ్

౭౦

దుర్యోధనం—ఇదేన్ ఈ మరుగ్గళ్ ఎమ్మం ముత్తువువు !

౧ నేయ మరుగ్గళ్—అక్క, దుర్యోధనం !

౨ నేయ మరుగ్గళ్—నిల్, నిల్. ద్రౌపదిద్రోహ, నిల్ !

౩ నేయ మరుగ్గళ్—నిన్ననే పార్థు పసిదిపేవు !

౧ నేయ మరుగ్గళ్—గురువిన నేత్తరం కుడివేనప్పొడే అవం బ్రాహ్మణం.

౨ నేయ మరుగ్గళ్—నిన్న తమ్మన నేత్తరం కుడివేనప్పొడే భీమనే
పిరదం.

౩ నేయ మరుగ్గళ్—భీష్మన బిసునేత్తరం కుడివేనప్పొడే ఇన్న మోళం.

౧ నేయ మరుగ్గళ్—కూరురాజ, నిన్న నేత్తర సవియం బయసి
బాయ్పాయిడువేం.

౨ నేయ మరుగ్గళ్—ఊరుభంగమప్పుదు, ఇరు.

ಸಂಜಯಂ—ಕರ್ಣಕಶೋರಂ ಪಿಶಾಚದ ನುಡಿ.

ದುರ್ಯೋಧನಂ—ಚಿಃ ! ಮರುಳ ಮಾತಿನೊಳ್ ಪುರುಳಿಲ್ಲ.

೨ ನೆಯ ಮರುಳ್—

ಅರಗಿನ ಮಾಡದೊಳ್ ವಿಷದ ಲಡ್ಡುಗಿಯೊಳ್ ಕೊಲಲೊಡ್ಡಿ ಬದ್ಧಮ
ತ್ಸರದೊಳೆ ವೈರಮಂ ಪದೆದು ಭೀಮನನಿಂತಿನಿತರ್ಕೆ ತಂದ ನೀಂ
ಮರುಳನೊ, ಭೂತಕೋಟಿವೆರಸಾಹವರಂಗದೊಳಾಡುತಿರ್ಪ ತಾಂ
ಮರುಳೆಯೊ ? ನೋಡ್ವಿವರ್ವರ ಮರುಳ್ತನಮಂ ಫಣಿರಾಜಕೇತನಾ ! ೨೧

ದುರ್ಯೋಧನಂ—ಸಂಜಯ, ಮುಂದೆ, ಮುಂದೆ.

೨ ನೆಯ ಮರುಳ್—ನುಡಿಯದೆ ಪೋಗಲೀಯೆಂ !

೧ ನೆಯ ಮರುಳ್—ಪೋದೊಡೆ ದ್ರೌಪದಿಯಾಣೆ !

೩ ನೆಯ ಮರುಳ್—ಮಿತ್ರ ಪೋದೊಡೆ ಕಲಿಭೀಮನಾಣೆ !

[ದುರ್ಯೋಧನಂ ಗದೆಯಿಂ ಕುಟ್ಟುವಂ]

ಮರುಳ್ಗಳ್—ಸಂಜೆವರಂ ನಿನ್ನಾಟಂ. [ಓಡುವುವು]

ಸಂಜಯಂ—ಮಹಾಸತ್ವ, ಈ ಮರುಳ್ಗಳೊಳೆನ್ ? ಬಿಜಯಂಗೈಯ್ಯಿಂ.

ಅಕ್ಕಟ !

ವಿನುತವಿರೋಧಿಮಂಡಳಿಕಮೌಳಿವಿಘಟ್ಟಿತವಾದಪೀಠಕಾಂ

ಚನಕಮಳಾಯಮಾನವಿವು ನಿಮ್ಮಯ ಮೆಲ್ಲಡಿ ಭಿಂಡಿವಾಳದಂ

ಬಿನ ಕರವಾಳ ಕಕ್ಕಡೆಯ ಕೊಂತದ ಧಾರೆಗಳುರ್ಜೆ ಸಂಗರಾ

ವನಿತಳದೊಳ್ ವಿಧಾತ್ರವಶದಿಂ ನಿಮಗಂ ನಡೆವಂತುಟಾದುದೇ ೨೨

ದುರ್ಯೋಧನಂ—ಕಣ್ಣೀರನೊರಸು, ಸಂಜಯ !

ತನುಜಾನುಜರ ವಿಯೋಗದ

ಮನಃಕ್ಷತಂ ನೋಯಿಸಲ್ತೆ ನೆಣಿಯದು ಸಮರಾ

ವನಿಯೊಳುಡಿಹಿದರ್ ಕಯ್ದುಗ

ಳಿನಿಸುಂ ನೋಯಿಸುಮೆ ವಜ್ರಮನನಪೈನ್ನಂ

ನಡೆ, ನನ್ನ ಧೈರ್ಯಮಂ ಕಲಂಕದಿರು.

ಸಂಜಯ—ಇದಾರಿದು, ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ?

ದುರ್ರೋಧನಂ—ಆಚಾರ್ಯ, ಕೋಪದೊಳ್ ದೂಷಿಸಿದೆಂ.

ಅಱಿಯೆಮೆ ಬಿಲ್ಲ ಬಿನ್ನಣಕೆ ಗಾಂಡಿಯಿಲ್ಲ ಪಿನಾಕಪಾಣಿಯುಂ

ನೆಣಿಯನಿರ್ದರ್ಶಿ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಕಾದಿ ಗೆಲಲ್ಕಿದು ನಿಮ್ಮ ಪೇಕ್ಷೆಯೆಂ

ದಱಿಯನಿದೆನ್ನ ಕರ್ಮವಶಮೆಂದಱಿಯೆಂ ನಿಮಗಿಂತು ಸಾವದೇ

ತೆತ್ತಿದನಕಾರಣಂ ನೆಣಿಯೆ ಸಂಭವಿಸಿದುದೊ ಕುಂಭಸಂಭವಾ ೭೪

ಸಂಜಯಂ—ಇವನ್ ಅಭಿಮನ್ಯು.

ದುರ್ರೋಧನಂ—ಅಸಮಬಲ ನಿನ್ನ ವಿಕ್ರಮ

ಮಸಂಭವಂ ಪೆರ್ಚಿ ನಿನ್ನ ನಾನಿತಿಂ ಪ್ರಾ

ರ್ಥಿಸುವೆನಭಿಮನ್ಯು ನಿಜಸಾ

ಹಸ್ಯಕದೇಶಾನುಮರಣಮೆಮಗಕ್ಕೆ ಗಡಾ ೭೫

[ಕೈಮುಗಿವಂ]

ಸಂಜಯಂ—ಮಹಾರಾಜ, ಇತ್ತು ಬಾರದಿರ್ ಬಾರದಿರ್.

ದುರ್ರೋಧನಂ—ಕಂಡೆಂ, ಲಕ್ಷಣಕುಮಾರನಲ್ಲಿ ? ವತ್ಸ,

ಜನಕಂಗೆ ಜಲಾಂಜಲಿಯಂ

ತನೂಭವಂ ಕುಡುವುದುಚಿತಮದುಗೆಟ್ಟೀಗಳ್

ನಿನಗಾಂ ಕುಡುವಂತಾದುದೆ

ತನೂಜ ನೀಂ ಕ್ರಮವಿಪರ್ಯಯಂಮಾಡುವುದೇ ? ೭೬

ಸಂಜಯ, ದುಃಖದೊಳೆ ದುಃಖಂ ; ತೋಱು ದುಶ್ಯಾಸನನಲ್ಲಿ ?

ಕರ್ಣನಲ್ಲಿ ?

ಸಂಜಯಂ—ಇದೆ ಅಣುಗದಮ್ಮಂ !

ದುರ್ರೋಧನಂ—

ನಿಜಜೀವಂ ಪರಲೋಕದೊಳ್ ನಿಜಮಹಾಮಾಂಸಂ ಪಿಶಾಚಾಸ್ತದೊಳ್
 ನಿಜರಕ್ತಂ ರಿಪುಕುಕ್ಷಿಯೊಳ್ ನಿಜಶಿರಂ ನಕ್ತಂಚರೀಹಸ್ತದೊಳ್
 ನಿಜಕಾಯಂ ಕುರುಭೂಮಿಯೊಳ್ ನೆಲಸೆ ಗಾಂಧಾರೀಜ ದುರ್ಮೋಧನಾ
 ನುಜ ದುಶ್ಯಾಸನ ಭೀಮಭೀಮಗದೆಯಿಂ ಪಂಚತ್ವಮಂ ಪೂರ್ವದಯ್ ೭೭
 ✓ಜನನೀಸ್ತನ್ಯಮನುಂಡೆನಾಂ ಬಲಿಕೆ ನೀಂ ಸೋಮಾಮೃತಂ ದಿವ್ಯಭೋ
 ಜನಮೆಂಬಿಂತಿವನುಂಡೆನಾಂ ಬಲಿಕೆ ನೀಂ ಬಾಲತ್ವದಿಂದೆಲ್ಲಿಯುಂ
 ಏನಯೋಲ್ಲಂಘನಮಾದುದಿಲ್ಲ ಮರಣಕ್ಕೆನ್ನಿಂದೆ ನೀಂ ಮುಂಚಿದಯ್
 ಮೊನೆಯೊಳ್ ಸೂರ್ಯ ತಡಮಾಯ್ತಿದೊಂದೆಡೆಯೊಳಾಹಾ ವತ್ಸ
 ದುಶ್ಯಾಸನಾ ೭೮

ಅನುಜನ ನೆತ್ತರನೀಂಟಿದ

ನ ನೆತ್ತರಂ ಜೀವಸಹಿತಮಾಂಟದೆ ದುರ್ಮೋ

ಧನನೆಂಬ ಪೆಸರ್ಗೆ ಮುಯ್ಯಾಂ

ಪೆನೆ ದುಶ್ಯಾಸನನ ಬನ್ನಮಂ ನೀಗುವೆನೇ

೭೯

ಈ ಮುಖದ ಕಳೇಬರಮಂ ನೋಡಲಾಖೆಂ ನಡೆ.

ಸಂಜಯಂ—(ಆತ್ಮಗತಂ) ಪ್ರಿಯಸಖಂ, ಕರ್ಣಂ. ದುಃಖಮೆಲ್ಲಂ ಮುಖು
 ಕೊಳಿಸುಗುಂ ರಾಜಂಗೆ.

ದುರ್ಮೋಧನಂ—ಹಾ, ಕರ್ಣಾ !

ಆನುಂ ದುಶ್ಯಾಸನನುಂ

ನೀನುಂ ಮೂವರೆ ದಲಾತನುಂ ಕಲಿದ ಬಲಾ

ಕ್ಯಾನುಂ ನೀನೆ ದಲೀಗಳ್

ನೀನುಂ ಮಗುಟ್ಟೆತ್ತವೋದೆ ಅಂಗಾಧಿಪತೀ

೮೦

✓ನಿನ್ನ ಮಗಂ ವ್ಯಷಸೇನಂ

ತನ್ನ ಮಗಂ ಸತ್ತನಣ್ಣಿ ಲಕ್ಷಣನುಂ ನೀ

ನೆನ್ನಂ ಸಂತೈಸುವುದಾಂ

ನಿನ್ನಂ ಸಂತೈಸೆ ಬಂದೆನಂಗಾಧಿಪತೀ

೮೧

ಅಱಿಯೆನಿದಂ ನಿನ್ನಿಂದಿನ

ತೆಱಿನಂ ನೀನೆನಗದೇಕೆ ಮುಳಿದಿರ್ಪೆಯೊ ಮೇಣ್

ಮಱುವಾತುಗುಡದೆ ರವಿಸುತ

ಮಱಿವಿಂದಿರ್ದಪೆಯೊ ಮೇಣ್ ಬಱಲ್ದಿರ್ದಪೆಯೊ

೮೨

ನಿನ್ನ ಕೆಳೆಯಂ ಸುಯೋಧನ

ನನ್ನೋಡದೆ ನುಡಿಯದಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬೆಸನೇ

ನೆನ್ನದೆ ಜೀಯೆನ್ನದೆ ದೇ

ವೆನ್ನದೆ ಏಕುಸಿರದಿರ್ಪೆ ? ಅಂಗಾಧಿಪತೀ

೮೩

✓ ಅನ್ಯತಂ ಲೋಭಂ ಭಯಮೆಂ

ಬಿನಿತುಂ ನೀನಿರ್ದ ನಾಡೊಳಿರ್ಕುಮೆ ರವಿನಂ

ದನ ನನ್ನಿ ಚಾಗಮಣ್ಣೆಂ

ಬಿನಿತರ್ಕಂ ನೀನೆ ಮೊತ್ತಮೊದಲಿಗನಾದಯ್

೮೪

ಆನಱುವೆಂ ಪೃಥೆಯುಳುವಳ್

ದಾನವರಿವುವಱಿವನರ್ಕನುಳುವಂ ದಿವ್ಯ

ಜ್ಞಾನಿ ಸಹದೇವನಱುವಂ

ನೀನಾಗೆಂದಾರುಮಱಿಯರಂಗಾಧಿಪತೀ

೮೫

/ ಒಡವುಟ್ಟಿದನೆಂದಱಿದೊಡೆ

ಕುಡುಗುಂ ರಾಜ್ಯಮನೆ ಧರ್ಮತನಯಂ, ನಿನಗಾಂ

ಕುಡಲಾರ್ತೆನಿಲ್ಲ ರಾಜ್ಯ

ಕೊಡೆಯನನುಯುತ್ತುಮಿರ್ದೆನಂಗಾಧಿಪತೀ

೮೬

ನೀನುಳ್ಳೊಡುಂಟು ರಾಜ್ಯಂ
 ನೀನುಳ್ಳೊಡೆ ಪಟ್ಟಮುಂಟು ಬೆಳ್ಳೊಡೆಯುಂಟಯ್
 ನೀನುಳ್ಳೊಡುಂಟು ಪೀಞಿಗೆ
 ನೀನಿಲ್ಲದಿವೆಲ್ಲಮೊಳವೆ ಅಂಗಾಧಿಪತೀ

ಲ೭

ನಯನದೊಳಮೆರ್ದೆಯೊಳಂ ನಿ
 ನ್ನಯ ರೂಪಿರ್ದವುಡು ನಿನ್ನ ಮಾತಿರ್ದವುಡೆ
 ನ್ನಯ ಕಿವಿಯೊಳಗಿನನಂದನ
 ವಿಯೋಗಮೆಂತಾದುದಯ್ಯ ಎನಗಂ ನಿನಗಂ

ಲ೮

ನಿನ್ನಂ ಕೊಂದ ಕಿರೀಟಿಯು
 ಮೆನ್ನನುಜನನಿಕ್ಕಿ ಕೊಂದ ಭೀಮನುಮೊಳನಾ
 ನಿನ್ನುಮೊಳೆಂ ಗಡ ! ಸಾಲದೆ
 ನಿನ್ನಯ ಕೂರ್ಮಗಮದೆನ್ನ ಸೌಧರ್ಮಕೆಗಂ

ಲ೯

ಇನಸುತನಿರವಂ ದುಶ್ಯಾ
 ಸನನಿರವಂ ಕಂಡುಮಿನ್ನು ಮೆನ್ನಸುವಿದು ನೆ
 ಟ್ಟನೆ ಪೋದುದಿಲ್ಲ ಕಲ್ಲೆರ್ದೆ
 ತನದಿಂದೆನ್ನಂತು ಬಟ್ಟಿನಾವನುಮೊಳನೇ

೯೦

ಸೂನುಗಳಲಿವಂ ಪ್ರಿಯಮಿ
 ತ್ರಾನುಜರಲಿವಂ ವಿಧಾತ್ರ ! ನೀಂ ಕಾಣಿಸಿ ಇ
 ನ್ನೇನಂ ಕಾಣಿಸಲಿರ್ದವೆ
 ನೀನೆನ್ನಂ ಪಾಪಕರ್ಮನಂ ನಿರ್ಗುಣನಂ

೯೧

ಅಪ್ಪ, ಸಂಜಯ !

ಆರೊಡನೆ ನುಡಿವೆನಲ್ಲಾಯೊ

ಕಾರೊಡನೊಲಗದೊಳಿರ್ಪೆನಾರೊಡನೆ ಸಮಂ

ತಾರೋಗಿಪೆನೇಱುವೆನಾ

ನಾರೋಡನೆನ್ನಣುಗರಿಲ್ಲದಿಭವಾಜಿಗಳಂ

೯೨

ಕೆಳೆಯಂಗಾಯ್ತು ಸುಮೋಕ್ಷ ಮಾಗದೆನಗಂ ಬಾಪ್ಪಾಂಬುಮೋಕ್ಷಂ ಧರಾ
ತಳಮಂ ಕೊಟ್ಟನಿವಂ ಜಲಾಂಜಲಿಯುಮಂ ನಾಂ ಕೊಟ್ಟನಿಲ್ಲನ್ಯಮಂ
ಡಳಮಂ ಸುಟ್ಟನಿವಂ ಪ್ರತಾಪಶಿಖಿಯಿಂದಾನೀತನಂ ಸಕ್ತಿಯಾ
ನಳನಿಂ ಸುಟ್ಟನುಮಿಲ್ಲ ಮತ್ತಿಯತಮಂ ಕರ್ಣಂಗಿದೇಂ ಕೂರ್ತೆನೋ ೯೩
ಸಂಜಯಂ—ದೇವಾ, ಕರ್ಣನನಿನ್ ಮುಖವುಡು.

ಪೆಂಡಿರ್ ಪಳಯಿಸುವಂದದೆ

ಗಂಡರ್ ಪಳಯಿಸುವುದಾಯಮೋ ಭಲಮೋ ! ಕೈ

ಕೊಂಡೆಸಪರಾರೊ ಕುರುಕುಲ

ಮಂಡನ ನೀನೆತ್ತಿ ಕೊಂಡ ಭಲಮನೆ ಮುಖಿಯಾ

೯೪

ದುರೋಧನಂ—ದರಹಸಿತಮುಖನ ಸುರಕುಂ

ಜರಗಮನನ ಕನಕಪರ್ವತಪ್ರತಿಮದಿನೇ

ಶ್ವರಸುತನ ರೂಪು ಚಿತ್ರಂ

ಬರೆದಂತಿದ್ರವುದು ಚಿತ್ತಭಿತ್ತಿಯೊಳೆನ್ನಾ

೯೫

ಗುರು ದೀಕ್ಷಾ ವಿಧಿಗಳ್ಗೆ ಮಂತ್ರಿ ಹಿತಕಾರ್ಯಾಳೋಚನಕ್ಕಾಳ್ವನು

ವರೆಯಂ ಕಾವ ಗುಣಕ್ಕೆ ನರ್ಮಸಚಿವಂ ಕ್ರೀಡಾರಸಕ್ಕಾನೆಯಾಳ್

ಗುರುಭಾರಕ್ಕಿಣಿವಾಳ್ ರಣಕ್ಕೆ ತುಣಿಲಾಳ್ ಕಟ್ಟಾಯದೊಳ್ ಮೇಳ

ದಾಳ್

ಪರಿಹಾಸಕ್ಕೆನಿಸಿದನೆಂತು ಮುಖವಂ ದುರ್ಯೋಧನಂ ಕರ್ಣನಂ ೯೬

ಸಂಜಯಂ—ದೇವಾ, ಶರಶಯನದೊಳ್ ಭೀಷ್ಮ ರಿತ್ತಲಿದ್ರಪರ್, ಬಿಜಯಂ

ಗೆಯ್ದಿಂ.

ದುರೋಧನಂ—ಕುರುಪಿತಾಮಹ, ಬಾಲಕಂ ವಂದಿಸುವೆಂ.

ಸಂಜಯಂ—(ಕಿವಿಯೊಳ್) ಅಜ್ಜಾ, ನಿಮ್ಮ ಮೊಮ್ಮಂ ಕುರುಕುಲಾಂಬರ
ದ್ಯುಮಣಿ ದುರೋಧನಂ ಬಂದಂ.

ಭೀಷ್ಮಂ—

ಧವಳಗಜೇಂದ್ರಮುಂ ಧವಳಚಾಮರಮುಂ ಧವಳಾತಪತ್ರಮುಂ
ಧವಳವಿಲೋಚನೋತ್ಪಲವಧೂಜನಮುಂ ಬೆರಸಷ್ಟದಿಕ್ಪಟಂ
ಧವಳಸೆ ಕೀರ್ತಿಯುಂ ಧವಳಮಂಗಳಗೇಯದಿನೊಪ್ಪಿ ಬರ್ಪ ಕೌ
ರವಧವಳಂಗೆ ದೇಸಿಗನೆ ಬರ್ಪವೊಲೊವನೆ ಬರ್ಪದಾದುದೇ ೯೩

ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ನಿನ್ನ ಬಂದ ಬರವಿನೊಳೆ ಸಮರವೃತ್ತಾಂತಂ ತಿಳಿದುದು.
ದುರೋಧನಂ—ಅಜ್ಜ, ನನಗೆ ಮಱುಗದಿರಿಂ.

ವಿನಯಮನೊಕ್ಕು ನಿಮ್ಮ ಗುರುವೃದ್ಧರ ಪೇಱ್ತಿ ಹಿತೋಪದೇಶಮಂ
ಮನದೊಳಿೞಂಕೆಗೊಂಡನಿಲನಂದನವೈರದೆ ನಿಮ್ಮನಿಂದ್ರನಂ
ದನನೊಡನಾನೆ ಕಾದಿಸಿದನಾನೆ ಕಡಂಗಿದೆನೆನ್ನ ಪಾಪಕ
ರ್ಮನ ಕತದಿಂದಮಾನಿಮಗಮಾಯಿರವಾದುದೆ ಸಿಂಧುನಂದನಾ ೯೪

ಭೀಷ್ಮಂ—ಮಗನೆ, ಆದುದಾಯ್ತು; ವೃಥಾಸಂತಾಪಂ ಬೇಡ. ಇನ್ನಾ
ನುಂ ಪೇಱ್ತಿ ಮಾತಂ ಕೇಳ್ವೆಯವೊಡೆ, ಪಾಂಡವರನೊಡಂಬಡಿಸಿ
ಸಂಧಿಯಂ ಮಾಡಿ ಪೂರ್ವಕ್ರಮದೊಳ್ ನಡೆವಂತು ಮಾಟ್ಟಿಂ.
ಇನ್ನುಮವರ್ ಎಮ್ಮೆಂದುದಂ ಇಂಬುಕಯ್ಯರಲ್ಲದೆ ಮಾಱುವ
ರಲ್ಲ. ನೀನುಮೆಮ್ಮ ಪೇಱ್ತಿದಂ ಮಾಱದೆ ನೆಗಲಿಲ್ವೇಱ್ತುಂ.

ದುರೋಧನಂ—ನಿಮಗೆ ಪೊಡೆಮಟ್ಟು ಪೋಪಿ
ಸಮಕಟ್ಟಿಂ ಬಂದೆನಹಿತರೊಳ್ ಸಂಧಿಯನೇಂ
ಸಮಕೊಳಿಸಲೆಂದು ಬಂದೆನೆ
ಸಮರದೊಳಿನಗಜ್ಜ ಪೇಱಿಮಾವುದು ಕಜ್ಜಂ ೯೫

ನೆಲಕಿಣುವೆನೆಂದು ಬಗೆದಿರೆ ?

ಚಲಕಿಣುವೆಂ ಪಾಂಡುಸುತರೊಳೀನೆಲನಿದು ಪಾ

ಅಶ್ವಿಲನೆನಗೆ ದಿನಸಸುತನಂ

ಕೊಲಿಸಿದ ನೆಲನೊಡನೆ ಮತ್ತೆ ಪುದುವಾಲ್ದಿಪೆನೇ ? ೧೦೦

ಬಾಡಮನ್ನೈದನವರ್ ಮುಂ

ಬೇಡಿದೊಡಾನಿತ್ತೆ ನಿಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಾರ್ಥಮನಾಂ

ಜೇಡಿಯವರಲ್ಲಿಗಟ್ಟಿದೊ

ಡೇಡಿಸಿ ಷೋಡಿಸನೆ ಪವನನಂದನನೆನ್ನಂ ೧೦೧

ಪುದುವಾಲ್ದಿಲ್ಕುಣಮಾಗದೆಂತುಮವರೊಳ್ ಸಂಧಾನಮಂ ಮಾಡಲಾ

ಗದು ನೀಮಿಲ್ಲದೆ, ಅಜ್ಜ, ಬಿಲ್ಲ ಗುರುಗಳ್ ತಾಮಿಲ್ಲದಾಕರ್ಣನಿ

ಲ್ಲದೆ ದುಶ್ಯಾಸನನಿಲ್ಲದಾರೊಡನೆ ರಾಜ್ಯಂಗೆಯ್ವೆನಾಗೆನ್ನ ಸಂ

ಪದಮಂ ತೋಟುವೆನಾ ಗೆ ತೋಟು ಮೆಚುವೆಂ ನಾನಾವಿನೋದಂಗಳಂ?

ಕ್ಷಮಿಸಿಂ ; ಎನ್ನಲಿಲಾಲಿದು. ಅಭಿಮಾನಮೊಂದುಟಿದುದು.

ಅದನೆ ಬಲ್ಪಿಡಿವಿಡಿವೆಂ.

ಭೀಷ್ಮಂ—ಸಂಜಯ, ಪೋಗು. ಗಾಂಧಾರಿಗಂ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರಂಗೆಂ ಪೇಟಿ

“ ಮೊಮ್ಮಂ ನುಡಿದ ನುಡಿಯನೆಂತುಂ ಒಡಂಬಡುವನಲ್ಲ. ಆಶ್ವ

ರ್ಯಂ ಆತನ ಸತ್ವಮುಂ ಏಕಾಂಗಸಾಹಸಮುಂ. ಮಾನಧನ

ನಸ್ಪಾತನಂ ನಾವು ಕಾಡುವುದಲ್ತು ” ಎಂದು.

[ಸಂಜಯಂ ಪೋಪಂ]

ಮಗನೆ, ಧೈರ್ಯಂಗೆೊಳ್, ನಾಳೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೆ ಪೋದ ಬಲ

ದೇವಂ ಬರ್ಪಂ. ಇದೊಂದು ದಿವಸಂ ಮೈತ್ರೇಯರ ಶಾಪದಿಂ

ನಿನಗೆ ಗಂಡಂ ; ಇದರ್ಕೆ ಕಾಲವಂಚನೆಯೆ ಮಂತ್ರಂ. ಮೈಶಂಪಾ

ಯನ ಸರೋವರಮಂ ಪೊಕ್ಕಿದುರ್ ಇಂದಿನೊಂದಿರುಳಂ ಕಟ್ಟಿ

ನಾಳೆ ಜಯಶೀಲನಾಗು.

ದುರೋಧನಂ—ಮಹಾತ್ಮರಾಶೀರ್ವಾದಂ !

[ಘೋಷುತ್]

ಅರಿಯರ್ ಪಾಂಡವರವರೊಳ್

ವರೋಧಮಂ ಬಿಸುಟು ಸಂಧಿಯಂ ಮಾಡುವುದೆಂ

ಬರ ನುಡಿಯಂ ಕೇಳಲೈಂ

ದೇರಡುಂ ಕಿವಿಗಳುಮನೆಗೆ ಬಿದಿ ಮಾಡಿದನೇ

೧೦೩

ಕೊಳದೊಳ್ ಕಾಲವಂಚನಂ !

ದಿನಕರತನಯನ ದುಶ್ಯಾ

ಸನನ ಎಯೋಗದೊಳಮಿನಿತುವರೆಗಂ ನೋವಿ

ಲ್ಲೆನಗೆ ತಲೆಗರೆದು ನೀರೊಳ್

ಕುನಿಯನೆ ನೊಂದೆಂ ನದೀಜನಭ್ಯರ್ಥನೆಯಿಂ !

೧೦೪

ಅಕ್ಕ ! ಭೀಮನೊಳ್ ಸಂಧಿಯ ಮಾತು ಮಾಣ್ದುದು.

೪ನೆಯ ರಂಗಂ

[ಕಿರಾತರ್ ಅಜಸುತ್ತುಂ ಪೋಗುವರ್—ಭೀಮಂ ಧರ್ಮರಾಜಂ ಕೃಷ್ಣಂ.]

ಭೀಮಂ—ಎತ್ತಲಡಂಗಿದಂ ಆ ದ್ರೌಪದೀದ್ರೋಹನ್ !

ತೊದಳಾಯ್ತೆನ್ನಯ ಪೂಣ್ಣ ಪೂಣೈ ಸಭೆಯೊಳ್ ಪಾಂಚಾಲರಾಜಾತ್ಮಜಾ
ವದನಮ್ಲನತೆ ಮಾಣ್ಣು ದಿಲ್ಲಿಗೆದ ಮದ್ದೋದ್‌ಂಡಕಂಡೂತಿ ತೀ
ದುರ್ದುಮಿಲ್ಲಿನ್ನುಮಣಂ ಸುಯೋಧನವಧಕ್ಕೇಗೆಯ್ವೆನೆಂತಕ್ಕುಮೆಂ
ಬುದೆ ನಿಂದುತ್ತು ಕಚಿತ್ತ ಮುಮ್ಮಳಿಸುಗುಂ ಪಾಪಾತ್ಮನೇನಾದನೋ! ೧೦೫

ರಸೆಗಿಟ್ಟಿದನೊ ಮೇಣ್ ನಾಲ್ಕುಂ

ದೆಸೆಗಳ ಕೋಣೆಗಳೊಳುಂ ದನೋ ಖಳನಿಲ್ಲೇ

ವಸುಮತಿಯೊಳ್ ಗಾಂಧಾರಿಯ

ಬಸಿಹಂ ಮೇಣ್ ಮಗುಟೆ ಪೋಗಿ ಪೊಕ್ಕಿದ್‌ಪನೋ! ೧೦೬

ಚರಮಚರಮೆಂಬ ಜಗದಂ

ತರದೊಳ್ ಖಳನೆಲ್ಲಿ ಪೊಕ್ಕೊಡಂ ತದ್ಭುಜಪಂ

ಜರದೊಳಗಿದೊಡೆ ಹರಿಹರ

ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭರ್ಕಳಲ್ಲಿಯುಂ ಕೊಲ್ಲದಿರೆಂ

೧೦೭

ಚತುರಂತಕ್ಷಿ ತಿಕಾಂತೆ ಕೇಳ್ ಜಲಧಿ ಕೇಳ್ ಸವ್ತಾರ್ಚಿ ಕೇಳ್ ತಾತ ಮಾ
ರುತ ಕೇಳ್ ಮಾರುತಮಾರ್ಗ ಕೇಳ್ ಪಗೆವನಂ ಕೊಂದೆನ್ನ ಕೋವಾಗ್ನಿಗಾ
ಹುತಿಮಾಲ್ಪೆಂ ಕೊಲಲಾಹಿದಂದು ತಪಿಸಂದಾನೆನ್ನನಿಂದಗ್ನಿಗಾ
ಹುತಿಮಾಲ್ಪೆಂ ಗಡಮೆಂದು ಪೂಣ್ಣೊದಹಿದೆಂ ಕೌರವ್ಯಕೋಳಾಹಳಂ
ಧರ್ಮರಾಜಂ—ಭೀಮ, ಈ ಮಸಕಂ ಮಸಗಲ್ ತಗದು.

ಭೀಮಂ—ಓಹೊ! ಧರ್ಮಶ್ರವಣಂ !

ಎನಿತುಂ ದ್ರೌಪದಿ ಮುಕ್ತಕೇಶಿ ನಮೆವಳ್ ತದ್ಬುಜಮಂ ಕಂಡು ಕಂ
ಡೆನಿತುಂ ಸೈರಿಪೆವಾನುಮೆನ್ನನುಜರುಂ ಪಾಂಚಾಲಿಯಂ ನೋಡಿ ನೀಂ

ಮನದೊಳ್ ನೋವುದುಮಿಲ್ಲ ನಿಷ್ಕರುಣೆಯಯ್ ನೀನಿಂತಿರಾನನ್ನೆಗಂ
ಮುನಿಸಂ ತೀರ್ಚಲೊಡರ್ಚಿ ವೈರಿತರುವಂ ನಿರ್ಮೂಲನಂಮಾಡುವೆಂ

ಆನುಂ ವಿಧೇಯನಲ್ಲಂ

ನೀನುಂ ಗುರುವಲ್ಲಮಿಂದಿನೊಂದೆವಸದೊಳು

ವೀನಾಥ ಪರಿಯ ಬಿಡ ಕುರು

ಸೂನುವನಿರದಿಕ್ಕಿ ಮೆಟ್ಟಿ ಡೊಕ್ಕುರಿಸಿದವೆಂ

೧೧೦

ಮುಂದಲೆಯಂ ಪಿಡಿದೆನ್ನಯ

ಮುಂದೆತಿ ದನಲಜೆಯನುಯ್ದು ಪರಿಭವಿಸಿಯೆ ದ

ಳ್ಳೆಂದುರಿದು ಸೊರ್ಕಿದವನಂ

ಕೊಂದೆಂ ಕುರುಪತಿಯುಮಂ ಕೊಲಲ್ ತಡೆದವೆನೇ

೧೧೧

ಕೃಷ್ಣಂ—ಭೀಮ, ಮಾತಿನೊಳ್ ಕಾರ್ಯಮಾಗದು. ನೇಸಖಿಯುತಿ
ಕುಂ. ಮುಂದೆನಿಸುವಂ, ಬಾ.

ಭೀಮಂ—ಎಲೆ ಎಲೆ ಸೈನಿಕರಿರಾ !

ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರಪತ್ಯನಬ್ಬಪ್ರಿಯಸುತಸಖನೇಕಾದಶಾಕ್ಷೋಹಿಣೀಶಂ

ಕೃತಕದ್ಯೂತಸ್ವನಾಥೀಕೃತಯಮಸುತಭೀಮಾರ್ಜುನಂ ದ್ರೋಣಭೀಷ್ಮೋ

ಚಿತವಾಕ್ಯದ್ವೇಷಿ ಕೃಷ್ಣಾಂಬರಕಬರಿಹರಂ ಶೋಕತೀವ್ರಾಗ್ನಿದಗ್ಧಂ

ಸುತಶೋಕಾಕ್ರಾಂತನೆಲ್ಲಿದರ್ನೊ ನೃಪತಿಲಕಂ ನಿಮ್ಮ ರಾಜಾಧಿರಾಜಂ ?

ಭರತಕುಲೇಂದುಕಳಂಕಂ

ಭರತಾನ್ವಯರಾಜಭವನರಾಜಕವೋತಂ

ಕುರುಕೇತುವೆಲ್ಲದಂ ತ

ತ್ಪುರುಕುಲಲಯಕೇತು ಭೀಮಸೇನಂ ಬಂದಂ

೧೧೨

[ತರೆಯೊಳ್]

ಕಿರಾತರ್—ಪಜ್ಜೆ ! ಪಜ್ಜೆ !

ಭೀಮಂ—ಎಲ್ಲಿ ? ಎಲ್ಲಿ ಪಜ್ಜೆ ? [ಘೋಷವರ್]

ಜನೆಯ ರಂಗಂ

ಭೀಮಂ—ಎಲ್ಲಿ ? ಎಲ್ಲಿ ಪಜ್ಜೆ ?

ಕಿರಾತಂ—ಈ ಕೊಳದ ತಡಿಯೊಳ್.

ಭೀಮಂ—ಅವನದೆ ! ಆಹಾ, ಪೊಣಿಮಟ್ಟ ಪಜ್ಜೆ !

ಕೃಷ್ಣಂ—ಇದು ಕಪಟಿಯ ತಂತ್ರಂ ; ಭೀಷ್ಮನ ಕಾಲಹರಣಮಂತ್ರಂ.

ಒಳಗಿರ್ಪಂ ; ಕೊಳನಂ ಮುತ್ತಿ ಪೊಣಿಮಡಿಸಿಂ.

[ಕಿರಾತರ್ ಪಟಿಯಂ ಪೊಯ್ತರ್]

ಧರ್ಮರಾಜಂ—ಇದೊಂದು ಲಜ್ಜೆಯಾಯ್ತು ಭರತಕುಲಕ್ಕೆ.

ಕೃಷ್ಣಂ—ಧರ್ಮಪ್ರಿಯ, ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪೇಸಿ ಬಿಸುಟ್ಟವಂ.

ತುಣುವಂ ಕಳಿಸುವ ಕೃಷ್ಣಯ

ನಿಜಿಯಂ ಸಿಡಿದುರ್ಚವೇಲ್ವಿ. ಕೊಳನಂ ಪಿಂದುಂ

ಪೆಣಿಗಾಗಿ ಪುಗುವ ದುರ್ನಯ

ಮಣಿಪವೆ ಕೌರವನ ರಾಜ್ಯದಾಯುವ ಕೇಡಂ

೧೧೪

ಧರ್ಮರಾಜಂ—ಅಂಕದ ಕಲಿ ಕುರುವಂಶಶ

ಶಾಂಕನೆ ದುರ್ಯೋಧನಾಂಕನನೆ ನೆಗಲ್ದಿಯಶಃ

ಪಂಕದೊಳಮಾ ಸರೋವರ

ಪಂಕದೊಳಂ ನೀನೆ ನಿನ್ನ ನಿಂತಪ್ಪಿವರೇ

೧೧೫

ಕೃಷ್ಣಂ—ಮಾನಧನನೆನಿಸಿ ನಿನ್ನ ಭಿ

ಮಾನಕ್ಷತಿಮಾಡಿದಯ್ ಸುಯೋಧನ ನೀಂ ಮ

ತ್ತೀ ನೀರೊಳಗೆಸಡಿಕುಂ

ಮಾನಿಕುಂ ಕಪ್ಪೆಯಿರ್ಕುಮಿರ್ಪರೆ ಗಂಡರ್

೧೧೬

ಭೀಮಂ— ಈ ಬೂತೆನ್ನ ಸರಂಗೇಳ್ವಲ್ಲದೆ ಪೊಣಿಮಡುವನಲ್ಲಂ.

ಭವದನುಜನರುಣಜಲಮಂ

ಸವಿನೋಡಿದೆನಿಂತು ನಿನ್ನ ಬಲಜಲನಿಧಿಯಂ

ಸವಿನೋಡಿದನೀ ಕೊಳನಂ

ತವೆ ಪೀರ್ದು ಬಜಾಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಸವಿಯಂ ನೋಡ್ವೆಂ ೧೧೭

ಸ್ವರಮಂ ಕೇಳಲ್ವೆನ್ನು

ಗ್ರೂಪಮಂ ನಿಂದು ನೋಡಲಣ್ಣದೆ ಸಮರಾ

ಕರಮಂ ಬಿಸುಟ್ಟು ಕಮಲಾ

ಕರಮಂ ಪೊಕ್ಕೆಲವೊ ಮರುಳೆ ಬರ್ದುಕಲ್ ಬಗೆವಾ ೧೧೮

ಜಲದೊಳ್ ಮಿನಾರ್ಪವೊಲ್ ನೀಂ ಕೊಳದೊಳೆ ಮುಲುಗಿದಕ್ಕಟಾ

ಕೋಡ ಸೇಡಿಂ

ಗೊಳಗಾದಯ್ ನಿನ್ನ ದುರ್ಯೋಧನವೆಸಗಿದು ಲಜ್ಜಾಕರಂ ತೋಣಿ

ದಯ್ ನಿ

ನ್ನಳವಂ ಚಿಃ ಸತ್ತರೇಂ ಪುಟ್ಟರೆ ಪೊಣಮಡು ನೀಂ ಕೈದುಗೊಳ್

ಕೌರವೇಂದ್ರಾ

ಚಳವಜ್ರಂ ಬಂದನೀಗಳ್ ಕುರುಕುಲಮಧನೋದ್ಭವಕರಂ ಭೀಮ

ಸೇನಂ ೧೧೯

ಹರಿ ಸಂಧಾನಕ್ಕೆ ವಂದಂದವಗಡಿಸಿದಹಂಕಾರಮೆಲ್ಲಿತ್ತೊ ಕೃಷ್ಣಾಂ

ಬರಕೇಶಾಕೃಷ್ಣಿಯಂ ಮಾಡಿಸಿದ ಮದಮದೆಲ್ಲಿತ್ತೊ ಕೌಂತೇಯರಂ ಮ

ಜ್ವರದಿಂ ಕಾಂತಾರದೊಳ್ ತಿಲ್ಲನೆ ತಿರಿಪಿದ ಸೂರ್ತಿಗಳೇನಾದುದೋ

ವೇಲ್ವಾ

ಕುರುವಂಶಾಧೀಶ, ನಾಂ ಮೂದಲಿಸುವೆನದಟಂ ಭೀಮನುದ್ದಾ ಮ

ಭೀಮಂ ೧೨೦

ದುರೈಯೋಧನಂ—[ಎಲ್ಲ] ಎಲ್ಲಿ ಭೀಮಂ ?

ಭೀಮಂ—ನಿನ್ನನುಜನರುಣಜಲಮಂ

ಮುನ್ನಂ ತವೆ ಪೀರ್ದೊಡಂಬಿ ನೀಂ ಪುಗೆ ಕೊಳನಂ

ಬೆನ್ನನೆ ಬಂದಾತಂ ಶೌ

ಯೋನನ್ನ ತನೀಯಿದನಲ್ಲೆ ಕೌರವಮಲ್ಲಂ

೧೨೧

ದುರ್ರೋಧನಂ—ಎಲ್ಲಿದುರ್ದೊ ಈ ಗಂಡಗರ್ವಂ ಕೃಷ್ಣೆಯನೆತೆದಾಡಿ
ದಂದು, ಷಂಡ !

ನಾಲ್ಕಿಡಿಗಳೆದುಣಿ ಬೇರಂ

ಬಿತ್ತೆಯುಮಂ ತಿಂದು ವನದೊಳಡಗಿರೆ ನೀವುಂ

ನೀಲ್ಕಿರಿಸಿ ನಿಂದುಮಿಗಳ್

ವೇಲಾ ಕಮ್ಮೈಸುವರೆ ಬಿರುದುಮಂ ಬೀರಮುಮಂ

೧೨೨

ವುಟ್ಟಂ ಸಟ್ಟುಗಮಂ ಬಿಸುಟ್ಟು ಗದೆಗೊಂಡೊಟ್ಟಿಸುವಂತುಟಾ
ದುದೆ ?

ಎಸರನಿಡುವಕ್ಕಿ ಗರ್ಜುವ

ಬೆಸನುಂ ಕಯ್ಗಿಣಿವ ಕಂಚುಗರ್ಜುವ ಬೆಸನುಂ

ಬೆಸನಲ್ಲದೆ ಮತ್ಸ್ಯನ ಬಾ

ಣಸಿಗಂಗಾರಿತ್ತರಲವೊ ನಿನಗೀ ಬೆಸನಂ

೧೨೩

ಭೀಮಂ—ಪಿರಿಯಣ್ಣನ ನನ್ನಿಯನಾ

ದರದಿಂ ಕಾಯಲ್ಗೆ ಪೆರಿಗಿ ಬಾಣಸುಗೆಯ್ದಂ

ಕುರುವಂಶಜ ಕೇಳ್ ನಿನ್ನೀ

ಶರೀರಮಾಂಸದೊಳೆ ಮರುಳ್ಗೆ ಬಾಣಸುಗೆಯ್ದಂ

೧೨೪

ಧರ್ಮರಾಜಂ—ಭೀಮಾ, ದಾಯಿಗತನದೆ ಮುನ್ನೆ ಗೆಯ್ದಧರ್ಮಮಂ ನೆನೆ
ಯದೆ ನಿರ್ಮಲಕ್ಷತ್ರಧರ್ಮಮಂ ನೆನೆ. ಸುಯೋಧನ,

ಆಗದು ಸಮರಂ ಗುಣಯುತ

ನಾಗು ಮಹಾಭೋಗಿಯಾಗು, ನಿನ್ನಾಳ್ವ ಮಹೀ

ಭಾಗಮುಮಂ ಸಕಲಮಹೀ

ಭಾಗಮುಮಂ ನೀನೆ ಕೊಂಡು ಸುಖಮಿರಲಾಗಾ

೧೨೫

ಧರಣೀಚಕ್ರಮನೊಪ್ಪುಗೊಳ್ ಬಗೆಯದಿರ್ ಎದ್ದೇಷಮಂ ನಮ್ಮನೈ
ವರನಿನ್ನಾಳ್ವೆಸಕೈಸಿಕೊಳ್ ನೆನೆಯದಿರ್ ಕಿಚ್ಚೊಕ್ಕಿನೊಳ್ ತೊಟ್ಟುಕೊಂ
ಡಿರದೆಮ್ಮೆಂದುದನಿಂಬುಕಯ್ ಮನದೊಳೊಳ್ವಿಂ ಶಾಂತಿವಿಶ್ರಾಂತಿಸೋ
ದರನೆಂಬಂತುಪಶಾಂತಿಯಂ ಕುರುಕುಲಕ್ಕೊಪಾಲಚೂಡಾಮಣೀ ೧೨೬

ಕೃಷ್ಣಂ—ದುರೋಧನ, ಧರ್ಮಜಂ ಕೃಪೆಯಿಂದೊಳ್ಳಿತಂ ಪೇಲ್ದಿಪಂ ;
ಈಗಲಂ ಕೇಳ್ದು ಬರ್ದುಕು.

ದುರೋಧನಂ—ನೀಂ ಗಡ ! ಮಧ್ಯಸ್ಥಂ ನುಡಿ

ವಂ ಗಡ ! ಪುದುವಾಚ್ಛೆಯೆನಗಮವರ್ಗಂ ! ಸಂಧಾ

ನಂ ಗಡ ! ಸಂಧಿಯ ಮಾತಂ

ಲಂಘಿಸಿದೆಂ ಮುನ್ನಮಿನ್ನೆರಲ್ವಿಡಿದಪೆನೇ

೧೨೭

ಭೀಮ, ಇದೇಂ ಮಾತುಗಾಣಿಕೆ ! ಬಾ, ಪೊಣರ ! ನಿಡುಬಯ
ಕೆಯ ಗದಾಯುದ್ಧಂ ಸಾರ್ದುದು. ಕಯ್ ಪೊಯ್ !

[ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧಂ]

ದುರೋಧನಂ—ಇದು ಕಳಿಂಗನಂ ನುಂಗಿದ ದರ್ಪಕ್ಕೆ.

ಭೀಮಂ—ಇದು ಲಾಕ್ಷಾಗ್ರಹದಾಹಕ್ಕೆ.

ದುರೋಧನಂ—ಕುರುಬಾಲರಂ ತಿಂದ ರಕ್ತಸತನಕ್ಕೆ.

ಭೀಮಂ—ಕೃತ್ರಿಮವಿಷಾನ್ನಕ್ಕೆ ; ಜೂದಿಗೆ.

ದುರೋಧನಂ—ದುಶ್ಯಾಸನರಕ್ತಮಂ ಏರ್ದ ಪಿಶಾಚಕ್ಕೆ.

ಭೀಮಂ—ಪಾಂಚಾಲೀಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ.

ದುರೋಧನಂ—ಕರ್ಣಂಗೆ ! (ಭೀಮಂ ಬೀಳ್ವಂ)

ಕೃಷ್ಣಂ—ಬಿಲ್ದಿಂ ಭೀಮಂ.

ದುರ್ರೋಧನಂ—ಇದು ಧರ್ಮಯುದ್ಧಂ ; ಪೋಯ್ಯೆಂ ಬಿಲ್ದಿನಂ. ಇರಿಂ,
ಎಲ್ವಿ ಉಸುವೆಂ ಗದೆಯ ಗಾಳಿಯಿಂ.

ಭೀಮಂ—ಕೃಷ್ಣೇ ! ಕೃಷ್ಣೇ !

ಕೃಷ್ಣಂ—ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ, ಊರುಭಂಗಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಏನಾಯ್ತು ?

ದುರ್ರೋಧನಂ—(ತೊಡೆಯಂ ತಟ್ಟಿ) ಭಂಗಮಾಯ್ತು !

(ಯುದ್ಧಂ. ದುರೋಧನಂ ಬೀಲ್ವಂ)

ಭೀಮಂ—ಕೃಷ್ಣೇ, ಕೌರವಕುಳಕಾಳರಾತ್ರಿ, ಬಾ, ನೋಡು ಬಾ,
ಊರುಭಂಗಂ -- ಕಿರೀಟಭಂಗಂ. [ಒದೆವಂ]

ಧರ್ಮರಾಜಂ—ಆಗದಾಗದು. ಏಕಾದಶಾಕ್ಷೋಹಿಣೀಪತಿಯಪ್ಪ ರಾ
ಚಾಧಿರಾಜನಂ ಪರಾಭವಿಸದಿರಂ. ಆಹ !

ಇಡೆ ತೊಡೆಯನುಡಿದು ನೆಟ್ಟನೆ

ಕೆಡೆಯುತ್ತಂ ಕರ್ಚಿ ನೆಲನನಾನಿದನೆಂತುಂ

ಬಿಡೆನೆಂಬ ತೆಲದೆ ಕುಲಗಿರಿ

ಕೆಡೆದಂದದೆ ಕೆಡೆದು ಕೌರವೇಂದ್ರಂ ಮೆಚುವಂ ೧೨೮

[ದುರ್ರೋಧನನಂ ಸಂತ್ಯಸುವಂ]

ಭೀಮಂ—ನೋಡು, ಕಣ್ಣಾರ್ಪಿನಂ ನೋಡು ; ಯಾಜ್ಞಸೇನಿ,

ಮುಳಿಸಿಂ ನಂಜಿಕ್ಕಿಕೊಂದಂದಿನ ಜತುಗೃಹದೊಳ್ ಸುಟ್ಟ ಕಾಟಿಲ್ಯದುವೀ

ತಳಮಂ ಜೂದಾಡಿ ಗಿಲ್ಲಂದಿನ ನಿಜಕಬರೀನೀವಿಬಂಧಂಗಳಂ ದೋ

ವಳದಿಂದಂ ತಮ್ಮನಿಂ ತಾಂ ತೆಗೆಯಿಸಿ ನಡೆದಾ ನೀಚನಾ ದ್ರೋಹನಾ ಚಂ

ಚಳನಾ ಚಂಡಾಲನಾ ಪಾತಕನಿರವನಿದಂ ನೋಡು ಪಂಕೇಜವಕ್ತ್ರೇ! ೧೨೯

ಅರಸಂ ದೀಕ್ಷಿ ತನಿಲ್ಲಿ ಋತ್ವಿಜರೆಮೊಮ್ಮೊಳ್ ನಾಲ್ವರುಂ ಸಂಗರಾ

ಧ್ವರದೊಳ್ ತಾನುಪದೇಶಕಂ ಮುರಹರಂ ನೀನುಂ ಗೃಹೀತವ್ರತಾ

ಚರಣವ್ಯಾಪಕೆ ಮೇಣ್ ಭವತ್ಪರಿಭವಂ ಸಂಚಾರಕಂ ಕೌರವೇ

ಶ್ವರನೀತಂ ಪಶುವಾಗೆ ಬೇಳ್ವೆನಿವನಂ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯಿಂದಗ್ನಿಜೇ ೧೩೦

ಸುಹುತಂ ಕೌರವ್ಯಕ್ತ
ವ್ಯಹವ್ಯದಿಂದೆನ್ನ ಕೋಪಹವ್ಯವಹಂ ದು
ವರ್ಹದುರ್ಯೋಧನದೇಹ
ಪ್ರಹರಣಲೋಹಿತದಿನಾದುವಭ್ಯಧಸವನಂ ೧೩೧
ಪಗೆ ಮಡಿದುದು, ಮುಡಿ.

ದ್ರೌಪದಿ—ಅಭ್ಯಾಸಂ ಪೋಗಿ ಮಜೆದೆಂ. ಪಗೆಯಂ ಮಡಿಯಿಸಿದ ನೀನೆ
ಮುಡಿಯಲ್ವೇಲ್ಕುಂ.

ಭೀಮಂ—ಆಯ್ತು ವೇಣೀಸಂಹಾರಂ. ಸ್ಮರಸಂಜೀವನೆ ಕೃಷ್ಣೆ ಮೂಮುಡಿ
ದಳಾ. ಅಹೋ, ಶೃಂಗಾರಂ, ವಿಭ್ರಮಂ, ಬೆಡಂಗು, ಬಿಂಕಂ !
ಇಂತಾಗವೇಡಾ ಪೆಣ್ಣೆಲ್ವು ? ಈಕೆಯ ನಗೆಗಣ್ಣೊಲಟದಿಂ ಸಮರ
ಶ್ರಮಂ ಕಳಿದುದು.

ಪನ್ನೆರಡುಬರಿಸಮೊಳಗೆಯೆ
ಬನ್ನದ ನೆನಪಿದೆ ಬೆಂದಳಿಲಾ ಸಿಂಗಲೊಡಂ
ತನ್ನಿಂ ಕಾಳಿಕೆ ಸಿಂಗಿದ
ಪೊನ್ನಂತೀ ಕಾಂತೆ ಕಣ್ಣೆ ತೊಳಗುತ್ತಿರ್ಪಳಾ ೧೩೨
ಪ್ರಿಯೆ, ಬಾ, ಬೀಡಿಂಗೆ. [ಭೀಮನುಂ ದ್ರೌಪದಿಯುಂ ಪೋಪರ್]

ಧರ್ಮರಾಜಂ—ಕೃಷ್ಣಾ, ಕೃಷ್ಣಾ ! ವಿಜಯೋನ್ಮತ್ತರಿವರ್ ಕಾಣರ್,
ನಾಂ ಕಾಣ್ಣೆಂ, ಭೀಮನ ತಲೆಯ ಮೇಲಾಡುವ ಘೋರಮೂರ್ತಿ
ಗಳಂ. ಮಹಾಪಾತಕಂ ಭ್ರಾತೃಹತ್ಯಂ. ಕಾವುದು ಕಾವುದು
ವತ್ಸನಂ !

ಕೃಷ್ಣಂ—ನಿನ್ನ ಧರ್ಮಮೇ ಕಾವುದು. ಬಾ, ಎಲ್ಲರುಂ ನೀಲಾಜಲಕ್ಕೆ
ಪೋಗಿ ಮಹಾಶಿವನನಾರಾಧಿಸಿ ಬರ್ಪ ಬಾಧೆಯಂ ನೂಂಕುವಂ.
ಇಂದು ನಿಮಗಾದಳ ಕೌರವನ ಲಕ್ಷ್ಮಿ.

[ಪೋಪರ್.]

[ಲಕ್ಷ್ಮಿ ದುರ್ದೋಧನನತ್ತಣೆಂ ಪೊಣಮಡುವಳ್—ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಂ]

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಂ—ಭೀಷ್ಮರ್ ಪೇಱ್ಪಿ ಕೊಳಂ ಇದೆ ಅಕ್ಕುಂ. ಕೌರವೇಶ್ವ
ರನಂ ಕೂಡಿ, ಪಾಂಡವರಂ ಧ್ವಂಸಂಮಾಟೈಂ.—ಅರೀಕೆ ?
ಸರೋವರಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊ ? ನೀನಾರ್ಗಿ ? ಎತ್ತಣೆಂದಂ ಬಂದೆ ?
ಎಲ್ಲಿಗೆ ಪೋದಪೆ ?

ಲಕ್ಷ್ಮಿ—

ಅವೃತಪಯೋಧಿಮಂಧನದೆ ಪುಟ್ಟಿದೆನಬ್ಬ ಭವಾಂತರಾಳದೊಳ್
ರಮಿಯಿಸ ಪದ್ಮನಾಭನುರದೊಳ್ ನೆಲಸಿರ್ಪ ಮಹಾನುಭಾವೆಯೆಂ
ಕಮಲೆಯೆನ್ನೆಗಂ ಕುರುಮಹೀಪತಿಯೊಳ್ ನೆಲಸಿದ್ನೀಗಲು
ತ್ತಮಪುರುಷೋತ್ತಮಂ ಬೆಸಸೆ ಪಾಂಡವರೊಳ್ ನೆಲಸಲ್ಪೆ ಪೋದಪೆಂ

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಂ—ಪಾಂಡವರೊಳ್ ಪೋದಪೆನ್ ! ಆ ಗೋಪಾಳಂ ಕೃಷ್ಣ
ನೊಡನಿರ್ದು ಗೋಪಿಯಾದ ಮೂಢೆ,

ಕಲಿ ಪಂದೆಯೆಂದು ಬಗೆಯದೆ

ಕುಲಜಂ ಕುಲಹೀನನೆಂದು ಬಗೆಯದೆ ತರುಣಂ

ಸಲೆ ವೃದ್ಧನೆಂದು ಬಗೆಯದೆ

ನೆಲಸುವೆ ನಿನ್ನಿಂ ನಿಕೃಷ್ಟರೆಂಬರುಮೊಳರೇ ೧೩೪

ಇಱಿಯಿಸುವೆ ತಂದೆಮಕ್ಕಳ

ನಿಱಿಯಿಸುವಯ್ ಸೋದರರ್ಕ್ಕಳಂ ತಮ್ಮೊಳ್ ತ

ಳ್ಳಿಱಿಯಿಸುವಯ್ ಗುರುಶಿಷ್ಯರ

ನಱಿಗುಲಿ ನಿನ್ನಿಂ ನಿಕೃಷ್ಟರಾದರುಮೊಳರೇ ೧೩೫

ಪಾಂಡವರೊಳ್ ಪೋದಪೆನ್ !

ಪೋ ಮಾಣ ಧರ್ಮಜಂ ಗಡ !

ಭೀಮಂ ಗಡ ! ಫಲ್ಗುಣಂ ಗಡಮಳರ್ ಗಡ ! ಸಂ

ಗ್ರಾಮದೊಳವಂದಿರಶ್ವ

ತಾಳಮಂಗಾಪೋಶನಂಗೊಳಲ್ ನೆಪುದಪರೇ

೧೩೬

ನಿನ್ನ ಮುರವೈರಿಯಳವುಮ

ನೆನ್ನಳವುಮನೆಲಗೆ ಕಾಣೈ ಕುರುಪತಿಯಿಂದಂ

ಮುನ್ನಂ ತ್ವತ್ಪತಿಯಿಂದಂ

ನಿನ್ನನಗಲ್ಲಲ್ಕ ಕಪಟಗೋಪಂ ಪ್ರಭುವೇ ?

೧೩೭

ತೊಪ್ಪಿ, ನಡೆ ಕೌರವೇಶ್ವರನಲ್ಲಿಗೆ ! (ಎಲಿದುಯ್ಯಂ)

ಲಕ್ಷ್ಮಿ — ಅತ್ತಲಸುರಾರಿ ಬೆಸಸಿದ

ನಿತ್ತಲ್ ರುದ್ರಾವತಾರನೆಡೆದುಯ್ದಪನೇ !

ಅತ್ತ ಪುಲಿ ! ಇತ್ತ ದರಿ ! ಇ

ನ್ನೆತ್ತಣ್ಣಿಡಿಯಿಟ್ಟು ಪೋವುದೋ ನಾನಖಿಯೆಂ

೧೩೮

ದುರೋಧನಂ—(ನರಲ್ವಂ) ಮಾನಭಂಗಂ ! ಮಾನಭಂಗಂ !

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಂ—ಕೌರವಜಕ್ರವರ್ತಿ ! ಇದೇನಿದು !

ಕುಳಿಕನ ಪಲ್ಲಳಂ ಮುಖಿಯೆ ಮೋದಿದರಾರ್ ಕಡುಪಿಂದೆ ಸಿಂಹಮಂ

ಮುಳಿಯಿಸಿ ಪಲ್ಲಳಂ ಪಿಡಿದು ಕಿತ್ತಿವರಾರ್ ಮದಹಸ್ತಿಯಂ ಭಯಂ

ಗೊಳೆ ನೆಲಕಿಕ್ಕಿ ಕೋಡೆರಡುಮಂ ಕುಸಿಯೊತ್ತಿದರಾರ್ ಸುರಾದ್ರಿನಿ

ಶ್ವಳನಿಬಿಡೋರುಮಂಡಲಮನಾರುಡಿರರ್ ಫಣಿರಾಜಕೇತನಾ ೧೩೯

ಹಾ ಕುರುವಂಶಮಹಾಕಮ

ಲಾಕರಕಲಹಂಸ ! ಹಾ ! ಸಮುದ್ರಾಂತಧರಿ

ತ್ರೀಕಾಂತ ಹಾ ! ಫಣೀಂದ್ರಪ

ತಾಕಾ ! ವಿಧಿವಶದೆ ನಿನಗಮೀಪರಿಯಾಯ್ತೇ

೧೪೦

ಮೇಲುದಲಿ ಸೆಣಿಂಗಿಂದೀ ತಲೆಯ ಧೂಳಂ ತೊಡೆವೆಂ.

ದುರ್ಯೋಧನಂ—ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ,

ಅರಿಚರಣಪಾಂಸು ಪತ್ತಿರೆ

ಕರಾಗ್ರದಿಂ ತೊಡೆದು ಕಳೆದೆ ವಸ್ತ್ರಾಂಚಲದಿಂ

ಗುರುನಂದನ ನೀನೆನ್ನೀ

ಪರಿಭವಪಾಂಸುವನದೆಂತು ಪೇಟಾ ಕಳೆದಪೆಯೋ

೧೪೧

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಂ — ಎನ್ನಂ ವಂಚಿಸಿ ಬಂದುದ

ಉನ್ನಿನಗಿನಿತಾಯ್ತವಸ್ಥೆ ಕುರುಪತಿ ನೀನಿಂ

ದೆನ್ನಿಂ ಪ್ರತಿಕಾರಮನಱಿ

ಪಿನ್ನುಂ ನೋಡೆನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಂ ಭಕ್ತಿಯುಮಂ

೧೪೨

ದುರ್ಯೋಧನಂ—ಹತದೇಹ ಹತಭುಜದ್ವಯ

ಹತೋರು ಹತಹೃದಯ ಹತಕಿರೀಟಂಗನಗಂ

ಪ್ರತಿಕಾರಮೆಂಬುದುಂಟೇ ?

ಗತಿಯಂ ಸಾಧಿಸುವುದಲ್ಲೆ ತಾಂ ಪ್ರತಿಕಾರಂ

೧೪೩

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಂ — ಪೇಟಾ, ಮಾತ್ಸ್ಯಂ.

ದುರ್ಯೋಧನಂ—ಭೀಮನ ತಲೆಯಂ ತಂದಪೆಯೆ ? ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು

ತೊಟಿಲಿಲ್ಲದೆ ಸಾವೆಂ.

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಂ—ಇದಾವ ಗಹನಂ ! ಪ್ರಭುಗೆನ್ನ ಕಡೆಯ ಸೇವೆ. ನಾಂ

ಬರ್ಪನ್ನಂ ಪ್ರಾಣಮಂ ನಿಲಿಸಿರು. ಎಲಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ

ಚಾಮರಮಿಕ್ಕುತಿರು !

(ಘೋಷಂ)

ಲಕ್ಷ್ಮಿ—

ನುಡಿದುದನೆಯ್ತೆ ತುತ್ತತುದಿಯೆಯ್ದು ವಿನಂ ನುಡಿದಂ ಚಲಂ ಚಲಂ

ಬಿಡಿದುದನೆಯ್ತೆ ಮುಂ ಪಿಡಿದುದಂ ಸಲೆ ಪೂಣ್ಡ ಪೂಣ್ಣೆ ನೇ

ಪಡೆ ನಡೆವನ್ನೆ ಗಂ ನಡೆದನಳ್ಳದೆ ಬಳ್ಳದೆ ತನ್ನೊಡಲ ಪಡ
ಲ್ವಡುವಿನಮಣ್ಣು ಗುಂದದೆನಲೇನಭಿಮಾನಧನಂ ಸುಯೋಧನಂ ! ೧೪೪

[ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಂ]

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಂ—ಇದೇಕೊಳ್, ನಿನ್ನ ನಚ್ಚಿನ ಪಾಂಡವರೈವರ ತಲೆಗಳ್,
ನಿನ್ನ ಕಾಲಮೇಲೆ.

ದುರ್ರೋಧನಂ—ಭೀಮನೆಲ್ಲಿ ?

ಪವನಜನಾಸ್ಯಮಲ್ಪಿ ದವನಾನನಮವ್ವೊಡೆ ಮಟ್ಟಮಿದುರ್ ನೋ
ಡುವುದೆ ಮದೀಯವಕ್ತ್ರಮನೆ ಕೆಮ್ಮನೆ ಪೋಯ್ತು ಉಿಲ್ಲದಾಯ್ತು ಪಾಂ
ಡವರ ತಿರಂಗಳಲ್ಲವಿವು ಕೃಷ್ಣೆಯ ಸೂನುಗಳಪ್ಪ ಪಂಚಪಾಂ
ಡವರ ತಿರಂಗಳಂ ನೆಖೆ ವಿಚಾರಿಸದಕ್ಕಟ ಕೊಂಡುಬರ್ಪುದೇ ೧೪೫

ಪರಮೇಶ್ವರಾವತಾರನೆ

ಪರಮಜ್ಞಾನಿಯೆ ವಿವೇಕವಿಕಳರವೋಲ್ ಬಾ

ಲರ ತಲೆಯನರಿದು ತಂದೆಯೊ

ದೊರೆಕೊಂಡುದು ನಿನಗೆ ಪಾತಕಂ ಬಾಲವಧಂ ೧೪೬

ಇದೆಲ್ಲಂ ಕೃಷ್ಣನ ಮಾಯೆ! ಹರಿಹರಿ! ಪೋಗು. ಇದರ್ಕೆ
ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಮಂ ಮಾಡು. ದೈವದ ಮುಂದೆ ನಾಮಲ್ತು. (ಸಾವಂ)

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮಂ—ನೊಂದ ಜೀವಂ ತಣ್ಣಿಗಾಯ್ತು. ಮಹಾನುಭಾವ,
ನಿನಗೆ ಸುಗತಿಯಕ್ಕೆ. ಎಲೆ, ಮಿಂಚುವ ಕೂರಸಿಗಳ ಮೇಲೆ
ಚಂಚಲಿಸುವ ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ, ನಿನ್ನಾಧೂರ್ತರಂ ಪತ್ತು, ನಡೆ.

[ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಪೋಷ್]

ತವೋವನಮೆ ಇನ್ನೆನಗೆ ಬಾಲ್ಯ—ಅದೊ, ಸೂರ್ಯದೇವನಿಲಾವಂ

ಪಂಕಜಮುಂ ಸುಷ್ಯದ್ವದನಪಂಕಜಮುಂ ಮುಗಿವನ್ನಮುಗ್ರತೇ
 ಜಂ ಕಿಡುರ್ತಿರ್ಪಿನಂ ನಿಜಕರಂಗಳನಂತುಡುಗುತ್ತಮಿದುರ್ ಚ
 ಕ್ರಾಂಕಮಗಲ್ವಿನಂ ಕ್ರಮದಿನಂಬರಮಂ ಬಿಸುಟುರ್ಬಿನಂಧಕಾ
 ರಂ ಕವಿತರ್ಪಿನಂ ಕುರುಕುಲಾರ್ಕನುಮರ್ಕನುಮಸ್ತಮೆಯ್ಯಿದರ್ ೧೪೩

[ತೆರೆ]

=====

